

TRYGGA TILLSAMMANS

Ett nationellt brottsförebyggande program

Delegationen för brottsförebyggande

1998

FÖRORD

Statsrådet fattade den 4 mars 1999 ett principbeslut om ett nationellt brottsförebyggande program. Syftet med programmet är att skapa en gemensam verksamhetspolitik för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Avsikten är att statsmakten skall delta i det brottsförebyggande arbetet vid sidan av kommunerna, näringslivet, kyrkan, medborgarorganisationerna samt enskilda medborgare. Detta skall ske under medvetnare och aktivare former än hittills. Programmets tyngdpunkt ligger vid brottsförebyggandet på det lokala planet.

Programmet innehåller en uppräknig av ett antal offentliga åtgärder som skall förverkligas av sex ministerier samt ett antal åtgärder som kommunerna, näringslivet och vissa andra i programmet nämnda aktörer förväntas delta i. Det är uttryckligen detta bredbasiga samarbete som gör det berättigat att tala om ett nationellt program.

Programmet har på uppdrag av justitieministeriet utarbetats av delegationen för brottsförebyggande. Programutkastet har varit på remiss hos samtliga ministerier och länsstyrelser, vissa städer samt ett antal centrala samarbetspartner. Delegationen för brottsförebyggande har på grundvalen av de inkomna utlåtandena färdigställt sitt betänkande *Trygga tillsammans. Ett nationellt brottsförebyggande program*.

Nu publiceras både statsrådets principbeslut och delegationens betänkande, vari presenteras de verksamhetslinjer som framgår av principbeslutet. I betänkandet ingår de grundläggande motiveringarna för de åtgärder som statsrådet har förbundit sig till i sitt principbeslut. Delegationen för brottsförebyggande har publicerat och det brottsförebyggande råd som fortsätter dess arbete kommer att publicera också det övriga material som har använts under beredningen av programmet och som stöder dess genomförande.

Justitieministeriet vill härmed tacka delegationen för brottsförebyggande. Arbetet har emellertid bara börjat och såväl det brottsförebyggande rådet som alla övriga aktörer som deltar i genomförandet av programmet står inför flera nya utmaningar. Justitieministeriet har alltsedan projektet inleddes ansett det vara av en synnerligen stor samhällelig betydelse och kommer också i fortsättningen att stödja det på alla sätt. Denna publikation är avsedd att få en stor spridning. Den skall distribueras till alla dem som har till uppgift eller förväntas delta i den gemensamma verksamheten för att öka tryggheten.

Justitieministeriet, den 5 maj 1999

Kanslichef

Kirsti Rissanen

Avdelningschef

Risto Jalli

STATSRÅDETS PRINCIPBESLUT OM ETT NATIONELLT BROTTSFÖREBYGGANDE PROGRAM

Statsrådet har i dag fattat följande principbeslut om ett nationellt brottsförebyggande program.

Allmänt

I jämförelse med många andra länder är Finland ett tryggt land, även om brottsligheten har ökat betydligt sedan 1950-talet. Särskilt noteras en ökning av brottsligheten till följd av att den höjda levnadsstandarden, förändringar i livsmiljön och internationaliseringen har skapat nya brottsstillfällen. Bakom flertalet av brotten står en liten grupp personer som i allmänhet har börjat begå brott redan som mycket unga. Denna typ av brottslighet är förenad med risk för marginalisering. Det finns stora regionala skillnader i brottsförekomsten samt i den typ av problem som brottsligheten medför. Särskilt i storstäderna har andelen uppklarade egendomsbrott sjunkit på senaste tid. Detta har bidragit till att undergräva det straffrättsliga systemets effektivitet.

Syftet med programmet

Syftet med det nationella brottsförebyggande programmet är att åstadkomma en gemensam strategi för att minska brottsligheten och öka säkerheten, genom att i allt offentligt beslutsfattande beakta de verkningar som besluten har på brottsligheten. Avsikten är att kommunerna, näringslivet, kyrkan, medborgarorganisationerna och även enskilda medborgare allt aktivare skall delta i den brottsförebyggande verksamheten vid sidan av staten.

Verksamhetsstrategin omfattar för det första åtgärder för att minska antalet lägliga tillfällen att begå brott. Det måste bli svårare eller mindre lönsamt att begå brott. För det andra skall åtgärder vidtas för att minska nyrekryteringen till en kriminell livsstil. Åtgärder skall inriktas t.ex. på riskfaktorer i barndomen eller på stöd till ungdomar som löper risk att slås ut. För det tredje skall åtgärder vidtas för att avbryta en redan påbörjad kriminell bana.

Programmet gäller i princip all slags brottslighet. Särskild uppmärksamhet fästs emellertid vid brott som leder till otrygghet och som människor konfronteras med i vardagslivet. Programmet skall stödja redan tidigare

godkända program, såsom *strategin 1999 ?2001 för förebyggande av ekonomisk brottslighet* och projekt inom ramen för jämställdhetsprogrammet *Från Peking till Finland* för förhindrande av våld mot kvinnor. Genom det sist nämnda programmet förverkligas de rekommendationer som gavs vid FN:s konferens i Peking.

Tyngdpunkten vid lokala insatser

Kriminaliteten varierar mycket mellan olika kommuner och eftersom åtgärderna för att minska brottsligheten och öka tryggheten i allmänhet bör vara lokala för att ha effekt, betonar programmet den brottsförebyggande verksamhet som sker på kommunal nivå. Målet är att alla kommuner skall ha egna brottsförebyggande program.

Enligt programmets rekommendationer bör alla kommuner åtminstone ordna samarbete mellan skolorna, ungdomsväsendet, socialväsendet och polisen för att motarbeta ungdomsbrottslighet och annat normstridigt beteende hos barn och ungdomar.

Avsikten är att öka det lokala brottsförebyggande samarbetet mellan myndigheter och näringsliv. Förhandlingar förs med näringslivet om att det för sin del skall verka för att förebygga angrepp mot företag, dessas egendom och personal samt mot de egna kommersiella systemen. Genom reglering kan säkerhetsbranschens företagsverksamhet bättre än för närvarande främja brottsbekämpningen samtidigt som denna verksamhet bättre koordineras med polisens arbete. Utvecklingen av försäkringssystemen i en riktning som främjar ändamålsenliga skydds- och andra förebyggande åtgärder skall stödjas.

Kyrkan och de lokala församlingarna är viktiga samarbetspartner också när det gäller brottsförebyggande verksamhet. Medborgarorganisationernas roll i brottsbekämpningen understryks utgående från kompanjonskapsidén. Det är skäl att betona att de organisationer som stöder ungdomars integrering i samhället är av särskild betydelse för den brottsförebyggande verksamheten.

Tryggheten är i sista hand beroende av medborgarsamhället, som bör förstärkas inom samhällspolitikens alla sektorer. Det behövs medborgaraktivitet och gemensamt ansvar för att upprätthålla och främja tryggheten, särskilt i närmiljön. Brottsförebyggande medborgaraktivitet skall därför uppmuntras. Gränsen mellan å ena sidan de uppgifter som sköts av det offentliga och medborgarverksamheten å andra sidan skall dock vara klar.

Det offentliga ansvaret

Justitieministeriets behörighetsområde

Ett projekt påbörjas för att utreda möjligheterna att med t.ex. betalnings- och förverkandepåföljder lättare kunna ingripa i smärre överträdelser, utan något förfarande som resulterar i regelrätta straff. Vittnenas ställning och skydd förbättras för att trygga förutsättningarna för en rättvis rättegång. Åtgärder vidtas för att skadestånden skall bli ett effektivt medel i den brottsförebyggande verksamheten. I syfte att bryta unga lagöverträdare brottsspiraler fortsätts försöket med ungdomsstraff och tas i bruk på flera orter. Dessutom inleds ett försök som syftar till att, med hänsyn till unga lagöverträdare rätt till en rättvis rättegång, försnabba förundersökningen och domstolsbehandlingen av brott som begås av unga personer samt att göra utredningen av lagöverträdare vårdbehov till en del av rättsprocessen. Innehållet i fängsvården i samband med frihetsstraff förbättras, liksom också fångelseernas säkerhet. I samarbete med social- och hälsovårdsministeriet utreds hur eftervården av frigivna fångar kan förbättras och de åtgärder som utredningen påkallar vidtas. Inom ramen för beviljade budgetmedel ges stöd till lokala brottsförebyggande program.

Justitieministeriet uppgör anvisningar enligt vilka ministerierna, kommittéer och andra särskilda utredningsorgan förpliktas att beakta och i mån av möjlighet bedöma verkningarna på brottsligheten också i samband med andra reformer än direkt kriminalpolitiska.

Inrikesministeriets behörighetsområde

Närpolisverksamheten utsträcks till hela landet och blir en del av polisens basverksamhet. Inom ramen för närpolisens verksamhet inleds försök med grannhjälp. Larmberedskapen i glesbydsområdena förbättras genom ett effektivare samarbete mellan å ena sidan polisen och å andra sidan kommunernas brand- och räddningsväsende. Procenten av uppklarade brott kan förbättras bl.a. genom utveckling av undersökningsmetoderna i syfte att gripa personer som gör sig skyldiga till upprepad brottslighet. Resultaten av polisens verksamhet bör följas bättre och databaser användas för att planera brottsförebyggande åtgärder. Metoder bör utvecklas för att hindra att samma personer upprepade gånger blir offer för brott. I samarbete med social- och hälsovårdsministeriet effektivteras åtgärderna mot störande fylleri. Förhandlingar förs med kommunerna för att få till stånd lokala brottsförebyggande nätverk och lokala trygghetsplaner för de enskilda kommunerna.

I samarbete med framförallt försäkringsbolagen upprättas för allmänheten avsedda databaser i vilka rekommendabla skyddsåtgärder presenteras.

Undervisningsministeriets behörighetsområde

Skolan spelar en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Barns och ungdomars sociala relationer uppstår och utvecklas i hög grad i skolan. Skolans andel i det brottsförebyggande arbetet bör därför utökas. Försöken med klubbverksamhet i skolorna utvecklas. Möjligheten till specialundervisning tryggas och resurser läggs på undervisning för barn och unga som löper risk att bli utslagna. Elevvården och elevhandledningen utvecklas. I lärarutbildningen betonas i högre grad förmågan att hantera klassen som grupp samt utvecklas lärarnas beredskap att lägga märke till och stödja barn och unga som befinner sig i en svår situation. Olika metoder att ingripa mot mobbning och skolkning betonas.

I ungdomspolitiken vidtas åtgärder för att förhindra utslagning och kriminalitet. Utbudet av fritids- och kulturaktiviteter för ungdomar utvecklas i syfte att nå ungdomar som annars marginaliseras. Statsunderstöd sätts framförallt på verksamhetsformer som bäst når ut till problemungdomar.

ÖVRIGA MINISTERIER

Social- och hälsovårdsministeriets behörighetsområde

Hälso- och socialpolitiken skall främja tryggheten och stödja de brottsförebyggande strategierna.

Fostrings- och familjerådgivningsservicen skall byggas ut tillräckligt och närmas till klienterna.

För att garantera tillräckligt tidiga insatser utvecklas nya stödformer inom barnskyddet.

Övervakningen av åldersgränser samt övriga bestämmelser för alkoholserving och minutförsäljning effektivteras. Kommunernas möjligheter att genomföra sådan reglering av alkoholförsäljning, -servering och -konsumtion som förebygger brottslighet och ordningsproblem utreds.

I samverkan med justitieministeriet utreds möjligheterna att anvisa vård också för andra lagöverträdare med alkoholproblem än rattfyllerister. Likaså utreds möjligheterna att ordna stödjande öppenvård för psykiskt sjuka personer som begår våldsbrott. Åtgärder genomförs för att i enlighet med *statsrådets principprogram om narkotikapolitik* förebygga efterfrågan på narkotika, tidiga ingrepp mot narkotikamissbruk, avvänjning av missbrukare samt ordnande av

missbrukarvården på ett sådant sätt att den bättre motsvarar dagens behov.

Arbetsministeriets behörighetsområde

Sysselsättningspolitiken bör främja den brottsförebyggande verksamheten så att förutsättningarna att sysselsätta särskilt marginaliserade personer förbättras. Dessutom utreds möjligheterna att sammanslå de offentliga stöd som utbetalas inom ramen för olika system, i syfte att skapa för närmiljön viktiga arbetstillfällen.

Brottsligheten bland invandrare är inte större än bland befolkningen överlag. Trots detta är det viktigt att gå vidare med förverkligandet av det redan godkända *invandrar- och flyktingpolitiska programmet*, som är betydelsefullt också när det gäller att förebygga rasistiska brott och kriminalitet bland invandrare. Det bör utredas vilka typer av verksamhet som i andra länder har konstaterats vara effektiva med tanke på hanteringen av kriminalitet bland etniska minoriteter och som det därför vore motiverat att införa.

Miljöministeriets behörighetsområde

Ministeriet utarbetar i samverkan med inrikesministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet en handbok för planering av en trygg stadsmiljö, eftersom bygglagen förutsätter att denna aspekt beaktas i samband med beslut om markanvändning och planering. Ministeriet deltar i Europeiska Standardkommissionens verksamhet. Kommissionen bereder fyra standarder om förebyggande områdesplanering och byggande.

Förverkligande och uppföljning av programmet

I den till detta principbeslut bifogade promemorian *Trygga tillsammans. Ett nationellt brottsförebyggande program*, som har utarbetats av delegationen för brottsförebyggande, presenteras vissa verksamhetslinjer utgående från principprogrammet. Separata beslut fattas om åtgärder som inte ingår i detta principprogram.

Programmet medför inga förändringar i myndigheternas uppgifter eller i uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunerna. Brottsligheten och därav föranledda förluster reduceras genom effektivare samverkan mellan myndigheterna och effektivare utnyttjande av befintliga resurser.

Det ankommer på ministerierna att se till att de ställningstaganden som godkänts i detta principbeslut beaktas i ministeriernas verksamhet och i planeringen av den. Vid sidan av justitieministeriet gäller detta särskilt undervisnings-, inrikes-, social- och hälsovårds-, arbets- och miljöministeriet. Vidare skall ministerierna genom förhandlingar med kommunerna och andra samarbetspartner sträva efter att dessa i sin verksamhet beaktar principprogrammets verksamhetslinjer.

Justitieministeriet skall följa hur det brottsförebyggande programmet förverkligas. Justitieministeriet kan utfärda rekommendationer för andra ministerier om hur programmet förverkligas. I detta arbete får ministeriet hjälp av delegationen för brottsförebyggande. Justitieministeriet har för innevarande år, utöver verksamhetsanslaget, reserverat medel för avlönande av tre personer vid delegationen samt 700.000 mark för stöd till lokala brottsförebyggande projekt. Delegationens uppgifter justeras och till delegationen kallas företrädare för de intressegrupper som är centrala för programmets förverkligande. Justitieministeriet skall före utgången av år 2002 göra upp en rapport om hur programmet har förverkligats.

INLEDNING

En gemensam verksamhetspolitik för att minska brottsligheten och öka säkerheten

Finland är ett mycket tryggt land jämfört med många andra länder, även om brottsligheten har ökat märkbart sedan t.ex. 1950-talet. Ökningen märks i första hand bland de brottstyper som är en följd av att den höjda levnadsstandarden och förändringarna i livsmiljön har ökat antalet brottstillfällen.

Brottsligheten kan minskas och ökningen stävjas. Det finns många exempel på framgångsrik brottsbekämpning. Det brottsförebyggande arbetet bör dels inriktas på att motarbeta brott, dels på att hejda enskilda individers utveckling till lagöverträdare.

Det brottsförebyggande arbetet får inte vara beroende enbart av det straffrättsliga systemet eller åtgärder från statens sida. **Det är viktigt att kommunerna och den övriga offentliga förvaltningen, näringslivet, medborgarorganisationerna och de enskilda medborgarna tar sin del av ansvaret för det brottsförebyggande arbetet.**

Problemen med brottslighet varierar i olika delar av landet, och det förekommer lokala skillnader. **Problemen måste tacklas genom lokalt samarbete.**

Syftet med detta program är att **skapa en gemensam verksamhetspolitik** för olika intressegrupper i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten. Programmet **beskriver** hur den brottsförebyggande verksamhet borde läggas upp och vilka negativa konsekvenser brottsligheten medför både för samhället och enskilda individer.

Programmet gäller i princip all slags brottslighet. **Särskilt uppmärksammas dock brott som skapar otrygghet** och som människor konfronteras med i sin dagliga miljö. Redan tidigare har det godkända program som har gällt vissa speciella typer av brottslighet, t.ex. statsrådets strategi för bekämpning av ekonomisk brottslighet åren 1999-2001, projekt inom ramen för jämställdhetsprogrammet *Från Peking till Finland* för att förebygga våld mot kvinnor. Dessutom har administrativa åtgärder vidtagits för att öka toleransen och förebygga rasismen. Även i det invandrar- och flyktingspolitiska programmet och i det nationella alkoholprogrammet berörs frågor som hänger

samman med brottsligheten. Avsikten med detta program är även att komplettera de nämnda programmen.

1 BROTTSLIGHETEN OCH MORGONDAGENS PROBLEM

- # Brottsfällena har ökat
- # Avsevärda skillnader i brottsligheten mellan olika områden
- # Merparten av brotten begås av en liten grupp, ofta berusade personer
- # Brottsligheten har samband med marginalisering, och det finns risk för att det i framtiden uppkommer ”brottsklasser”
- # Allt färre brott klaras upp

Motiverade gärningsmän, lägliga tillfällen och bristfällig övervakning

Alla brott är olika och brottstyperna påverkas av olika faktorer. Emellertid förutsätter praktiskt taget alla brott att kombinationen av en motiverad **gärningsman** och **ett lägligt brottstillfälle sammanträffar med bristfällig övervakning**. Om inte dessa tre förutsättningar uppfylls samtidigt begås inga framgångsrika brott.

Den viktigaste förklaringen till den ökade brottsligheten är att **brottsfällena har blivit fler** särskilt när det gäller egendomsbrott. Den stora mängd konsumtionsvaror som den rådande välfärden har producerat innebär att det finns mer än nog av föremål att tillgripa. Rörligheten gör att en presumtiv lagöverträdare allt oftare stöter på ett tänkbart brottsobjekt. Samtidigt har övervakningen minskat – också det i hög grad en följd av den ökade rörligheten och urbaniseringen. Tidigare reglerades den enskilda individens uppförande starkt av den sociala kontroll som baserade sig på att alla kände alla. Ett annat åskådligt exempel är den ökade trafiken som har medfört ökade tillfällen att begå trafikbrott.

Avsevärda skillnader i mellan olika områden

Det finns avsevärda skillnader i brottsligheten mellan olika områden. I allmänhet är brottsligheten större i stora städer. Detta beror både på att det finns fler brottstillfällen i städer och på att urbaniseringen har försvagat den sociala kontrollen.

Brottslighetens samband med marginaliseringen

För så gott som alla brottstyper gäller att **en liten grupp begår merparten av brotten**. De personer som begår många brott har i allmänhet börjat i en tidig ålder, ofta innan de uppnått straffmyndighetsåldern.

Brottsligheten sammanhänger med marginalisering. Det är fråga om en ond cirkel: marginaliseringen främjar brottsligheten och den som stämplas som kriminell löper risk att marginaliseras.

Det finns en risk för att det i framtiden uppkommer ”brottsklasser”. **Risken är alltså den att en stor del av befolkningen för gott blir utanför arbetslivet och andra system som sammanbinder individerna med det lagliga samhället.**

Brottsligheten är inhemsk

Hos oss har det inte i någon större utsträckning förkommit organiserad brottslighet. Brottsligheten i Finland är inhemsk. I övrigt liknar den brottsligheten i andra små europeiska länder och framförallt i de övriga nordiska länderna.

Brottsligheten i vårt land har emellertid åtminstone ett särdrag jämfört med de nordiska länderna, nämligen ett starkt inslag av våld. Detta drag sammanhänger, precis som en del av kriminaliteten i övrigt, med vår **berusningsinriktade alkoholkultur**, och ökningen av flera brottstyper korrelerar med den ökade alkoholkonsumtionen.

Det finns emellertid en risk för att brottsligheten i framtiden blir allt mer organiserad och internationell.

Ouppklarade brott

Allt fler brott förblir ouppklarade. Detta beror delvis på att polisens resurser har minskat i relation till antalet anmälda brott. Den viktigaste orsaken till att uppklaringsprocenten sjunkit är emellertid att samhällsutvecklingen har lett till att en allt större andel brott är ”skumma”, dvs. begås under förhållanden som inte erbjuder några premisser för en framgångsrik brottsundersökning. Detta minskar det straffrättsliga systemets effekt och är ett viktigt skäl för att satsa på brottsförebyggande verksamhet.

2 BROTTSFÖREBYGGANDETS MÅL, MEDEL OCH INRIKTNING

- # Målet är att minska antalet brott och öka tryggheten
- # Brotten bör förhindras
- # Det brottsförebyggande arbetet bör även inriktas på att förhindra rekrytering till kriminalitet
- # Brotten förebyggs bäst genom åtgärder som försvårar dem
- # Individens utveckling till lagöverträdare försvåras genom att man förebygger marginalisering och i ett tidigt skede ingriper i riskfaktorer
- # Ett fungerande samhälle förebygger brott
- # Brottsförebyggande åtgärder är ekonomiskt lönsamma på sikt
- # Brottsförebyggandet förutsätter värdeprioriteringar

Målet är att minska brottsskadorna

Målet med de brottsförebyggande åtgärderna är att minska brotten och öka tryggheten. Avsikten är att **förhindra** att brott begås. Alla åtgärder som förhindrar brott är brottsförebyggande. Det viktigaste när det gäller att förhindra brott är uttryckligen att **förhindra de skador som brotten orsakar.**

Förhindra både brott och rekrytering till kriminalitet

Det brottsförebyggande arbetet görs utgående från två strategier:

- a. **brott förhindras**
- b. **rekrytering till kriminalitet och en kriminell livsstil förhindras**

För att nå långsiktiga och bestående resultat är det skäl att utveckla bägge strategierna.

Brottslighet skall göras svårare och mindre lönsam

Strategin för att avvärja brott skall ta sikte på att minska antalet brottsfall och påverka brotten och brottsmiljön på ett sådant sätt att

- ! det blir **svårare att begå brott**
- ! ett brott är **förenat med större risker** (särskilt risken att bli fast) eller
- ! brott är **mindre lönsamt**

Åtgärderna kan även inriktas på **presumptiva brottsoffer**. Vissa personer löper väsentligt större risk än andra att bli offer för brott t.ex. på grund av faktorer som sammanhänger med livsmiljö, levnadssätt eller bristande skyddsmöjligheter. Syftet med att **stödja brottsoffer** är att minska de psykiska och materiella skador som brott medför.

Kriminella livsstilar bör förhindras eller avbrytas

Genom strategier som hör till den andra gruppen försöker man **påverka de faktorer som leder till att vissa personer sannolikare än andra gör sig skyldiga till brott**. Många riskfaktorer som förebådar kriminalitet, t.ex. bristfälliga hemförhållanden, föräldrarnas alkoholism, en konfliktfylld uppväxt, utsatthet i barndomen, koncentrationssvårigheter i skolan osv. kan observeras redan på ett tidigt stadium. En strategi som betonar **tidiga brottsförebyggande åtgärder** har detta som utgångspunkt.

Det är mycket viktigt att **motverka marginalisering**, eftersom de flesta faktorer som främjar en kriminell livsstil hänger samman med låg socioekonomisk status och marginalisering.

För att stävja återfall är det skäl att i ett så tidigt skede som möjligt **avbryta en redan påbörjad kriminell utveckling**.

Närmiljöns uppgifter

En fungerande närmiljö har en brottsförebyggande effekt och främjar tryggheten. De brottsförebyggande åtgärderna bör utvecklas uttryckligen inom ramen för lokala engagemang.

Effektivt och fördelaktigt

Även straff stävjar brottsligheten, men bara i begränsad utsträckning. Man har noterat att t.o.m. kännbara straffskärpningar endast har en kortvarig effekt. Undersökningar har visat att den sannolikhet, med vilken en gärningsman kommer att få ett straff för sitt brott är av större betydelse för de presumtiva gärningsmännens beteende än straffets stränghet. Ett fungerande straffrättsligt system är emellertid en förutsättning för en framgångsrik kriminalpolitik. **Det straffrättsliga systemet och det brottsförebyggande arbetet bör utvecklas jämsides.**

Det är ekonomiskt fördelaktigt att förebygga brott. I andra länder har man kommit fram till att ett belopp som investeras i t.ex. föräldrarådgivning och fullbordad skolgång har en två-trefaldigt större stävjande effekt på allvarliga brott som begås av personer i vuxen ålder, jämfört med om samma summa används för polisövervakning av brottslingar eller långvariga fängelsestraff för återfallskriminella. Åtgärder som inriktas på att minska antalet brottstillfällen leder ofta till en snabb och billig reduktion av antalet brott, särskilt när det är fråga om en specifik kriminalitet klart avgränsad med avseende på utbredning, tid eller gärningssätt. Metoder som tar sikte på att motverka de sociala orsakerna till kriminalitet (t.ex. åtgärder för att förhindra marginalisering och särskilt satsningar på stöd till barn under uppväxttiden) ger de bästa resultaten på lång sikt.

Trygghet är ett mål i sig

Främjande av tryggheten är ett självständigt mål för det brottsförebyggande arbetet vid sidan av reduktion av brottsligheten. Rädslan för brott är nästan ett lika stort samhällsproblem som själva brottsligheten. Även om rädslan baserar sig på felaktiga uppfattningar om brottsfrekvensen och de personliga riskerna eller om den i hög grad baserar sig på annat än själva brottsligheten, är problemet ett faktum som på ett anmärkningsvärt sätt försämrar många människors livskvalitet.

Värdeprioriteringar

Brott kan förebyggas på många olika sätt. Det är fråga om prioriteringar mellan olika värden. **Besluten måste fattas särskilt med tanke på vilken riktning man önskar att samhällsutvecklingen skall ta.**

3 DET OFFENTLIGA ANSVARET

- # Lagstiftningen är till stora delar ny
- # Problemen gäller vilka resurser som ges polisen, åklagaren, domstolarna och verkställighetssystemet

Det straffrättsliga systemets effektivitet

De viktigaste delarna av det straffrättsliga systemet har nyligen reviderats. Förutom att totalrevideringen av strafflagen slutförs måste förnyandet av lagstiftningen fortgå bl.a. på grund av internationella förpliktelser. Exempelvis skall möjligheterna att tillgripa tvångsmedel utvidgas. Dessutom är ett flertal reformer aktuella både inom justitieministeriet och inrikesministeriet. Det straffrättsliga systemet kan ändå huvudsakligen anses vara tidsenligt vad beträffar själva lagstiftningen. **De frågor som är viktiga i detta sammanhang berör polisens, åklagarväsendets, domstolarnas och verkställighetsmyndigheternas resurser och praxis snarare än lagstiftningen.** Det har visat sig att särskilt åklagarnas bristande resurser utgjort en flaskhals i systemet.

Arbetet för att utveckla det straffrättsliga systemets funktionsduglighet bör fortgå med särskild tyngdpunkt på det brottsförebyggande perspektivet. Det är t.ex. skäl att följa det nya förfarandet vid brottmålsrättegångar, genom vilket processen har blivit muntlig, omedelbar och koncentrerad. När det gäller brottsförebyggandet är det nödvändigt att ställa frågan om **det nya förfarandet i brottmål förkortar behandlingstiden** från det att ett brott uppdragats till den tidpunkt då straffet verkställs.

Den brottsförebyggande synvinkeln

I detta program betonas frågor som inte direkt gäller det straffrättsliga systemet. Det är sålunda många andra än justitieministeriet och inrikesministeriet som berörs. Nedan redogörs för åtgärder som redan har inletts och som har en brottsförebyggande effekt. Denna effekt har i allmänhet inte betonats, eftersom åtgärderna huvudsakligen har andra syften. **Avsikten med programmet är att den brottsförebyggande synvinkeln skall noteras och understrykas mer än för närvarande oberoende av vilket**

förvaltningsområde, politiska sektor eller ministerium som ansvarar för åtgärderna.

Den brottförebyggande synvinkeln innebär att myndigheterna på olika förvaltningsområden utvecklar sådana strategier i sin egen verksamhet som avses i detta program. Sålunda skall t.ex. försvarsmakten bidra till det brottförebyggande arbetet genom att förhindra brott som riktar sig mot de väpnade styrkorna och dem som tjänstgör inom den. Under beväringstiden etableras kontakt till så gott som hela den manliga åldersklassen, vilket ger möjlighet att påverka attityderna. Beväringstiden kan erbjuda en möjlighet att lösgöra sig från en civilmiljö som gynnar kriminalitet. Inom försvarsmaktens disciplinära system är tröskeln för ingripande låg och på det sättet försöker man t.ex. förebygga alkoholmissbruk.

Nedan redogörs för viktiga frågor när det gäller brottförebyggandet, i huvudsak separat för olika politiska sektorer. Inom många sektorer är det fråga dels om linjedragningar som har gjorts på det statliga planet, dels om kommunala åtgärder.

3.1 Straffrättens lagstiftning och system ? kriminalpolitiken i inskränkt bemärkelse

- # Ett påföljdssystem för mindre överträdelser utvecklas, fängsvårdens innehåll utvecklas och säkerheten på fängelserna förbättras
- # Skadeståndsskyldighetens innehåll utvecklas
- # Eftervård ordnas för frigivna fångar
- # Stödd öppenvård ordnas för psykiskt sjuka våldsbrottslingar
- # Polisens personalresurser ökas stegvis
- # Närpolisverksamhet skall finnas i hela landet och utgöra en del av polisens basarbete
- # Inom polisen görs satsningar på resultatuppföljning och utnyttjande av databaser vid planeringen av brottförebyggande åtgärder
- # Metoder för förbättring av brottsupplklaringsprocenten utvecklas
- # I närpolisverksamheten gör försök med grannhjälp och åtgärder vidtas för att förhindra att vissa personer upprepade gånger utsätts för brott

Påföljdssystemet

Förnyandet av påföljdssystemet är ett fortgående experiment. Det har t.ex. visat sig att ungdomsstraff inte har utdömts i förväntad utsträckning och

regeringen har därför föreslagit att tillämpningsområdet skall utvidgas.

I samband med totalrevideringen av strafflagen har man inte löst frågan om ett påföljdssystem för smärre överträdelser. Justitieministeriet startar ett projekt som **utreder möjligheterna att även när det gäller smärre överträdelser ta i bruk ordningsbot och motsvarande påföljder som utdöms i ett förenklat förfarande.** Ett påföljdssystem för smärre överträdelser påverkar tröskeln för ingripande och övervakning och är i detta avseende av betydelse också när det gäller att stävja allvarlig brottslighet. Genom den mycket uppmärksammade s.k. New York- modellen (nolltoleransmodellen), kunde även allvarliga brott avvärjas genom en sänkning av tröskeln för ingripande.

Frihetsstraffens förbättras innehållsmässigt för det första genom ett fortsatt genomförande av det redan påbörjade programmet för s.k. kognitiva färdigheter. Programmet syftar bl.a. till att utveckla fångarnas förmåga att sätta sig in i en annan människas situation och se konsekvenserna av de egna handlingarna. Programmet är utvecklat i Kanada och det anses vara ett av de mest framgångsrika sätten att reducera återfallen, uttryckligen bland sådana fångar där återfallsrisken är störst. I syfte att minska risken för återfall utreds möjligheterna att ta i bruk terapeutiska och motsvarande system antingen under strafftiden eller i stället för straff. Även vårdförbindelser som ett alternativ till straff bör kunna komma i fråga. Lagstiftningen ger redan nu i stor utsträckning möjligheter till dessa åtgärder, men innan de förverkligas måste de prövas i praktiken och utvecklas. Vidare skall tillgången till sådan social- och hälsovårdsservice som främjar rehabiliteringen förbättras under strafftiden.

Fängelsemyndigheterna och polisen har redan intensifierat sitt samarbete för att **förbättra säkerheten och motverka brottslighet i fängelserna.** De brott som fångar begår under permissioner eller med fängelserna som bas är inte något kvantitativt problem, men de är av stor betydelse för systemets trovärdighet.

Skadeståndsskyldigheten bör utvecklas innehållsmässigt. Ersättningsystemets betydelse för stävjandet av brottslighet är större och mångsidigare än vad man allmänt tror. I första hand bör man se till att lagöverträdaren även i verkligheten ersätter den skada brottet orsakat och förlorar den nytta brottet har medfört. Å andra sidan är det nödvändigt att avstå från påföljder som upplevs som så betungande och långvariga att den dömde förlorar intresset för att bygga upp en laglig framtid för sig själv. Justitieministeriet skall starta ett projekt kring detta.

Eftervård och öppen vård

Eftervård bör ordnas för frigivna fångar. En utredning görs i samverkan mellan åtminstone justitie-, social- och hälsovårds- samt arbetsministeriet. Finland är ett av de få länder som saknar ett särskilt eftervårdssystem för frigivna fångar. Den allmänna sysselsättnings- och socialservicen har visat sig vara otillräcklig i det rådande sysselsättningsläget, samtidigt som de sociala problemen i förening med fångmaterialet har ökat. Uppskattningsvis hälften av de frigivna fångarna är bostadslösa och de flesta är arbetslösa. Det krävs särskilda stödåtgärder för fångarnas återanpassning i samhället, t.ex. bör stödbostäder och särskilda arbetstillfällen ordnas. Det anses att t.o.m. kortvariga arbetsperioder för frigivna, vuxna återfallskriminella är ett av de effektivaste sätten att förhindra återfall.

För psykiskt sjuka våldsbrottslingar ordnas stödd öppenvård för förhindrande av återfall. Endast en liten del av dem som behöver mentalvårdsservice löper en större risk än den övriga befolkningen att begå brott. Däremot är återfallsrisken väldigt hög för psykiskt sjuka som redan gjort sig skyldiga till våldsbrott. Detta beror åtminstone delvis på det begränsade utbudet av sådant stöd- och serviceboende, som skulle skapa förutsättningar för medicinering inom ramen för öppenvården. Situationen skapar obefogad rädsla också gentemot andra kategorier av människor med mentalvårdsproblem.

Mera polisresurser

Grundläggande polistjänster bör säkerställas över hela landet både när det gäller kvalitet och kvantitet. Detta sker med organisatoriska medel, till dess att **antalet poliser stegvis närmar sig nivån i de övriga nordiska länderna** eller motsvarande ökning av personalresurserna åstadkoms genom andra arrangemang. Larmcentralområdena förstoras för att säkerställa en heltäckande beredskap och för att ökade personalresurser skall kunna anvisas för övervakningsuppgifter. På glesområden kan larmberedskapen förbättras genom ett effektivare samarbete mellan polisen och kommunernas brand- och räddningsväsende, bl.a. genom gemensamma materielanskaffningar och satsning på flera gemensamma larmcentraler.

Närpolisarbetet – en del av vardagen

Närpolisverksamhet skall finnas i hela landet och utgöra en del av polisens vardagsarbete, eftersom detta har visat sig vara ett bra sätt att förebygga brott. Med närpolis avses poliser som ansvarar för ett visst närområde och som inriktar sig på att förebygga brottslighet och störande uppträdande. En viktig del av närpolisverksamheten är samarbetet med de lokala invånarna och arbetsformer som tillgodoser invånarnas trygghetsförväntningar. Närpolisverksamheten har som bäst minskat brottsligheten med en tredjedel (t.ex. i Vasa).

Dataregister i planeringen

Polisens verksamhetsmiljö förändras hela tiden. För att nå det bästa resultatet måste verksamheten fortgående utvärderas och utvecklas. Strävan är att allt bättre samordna målsättningar och medel och att frigöra resurser genom att överföra sådana ärenden som inte är ”egentligt polisarbete” till andra myndigheter eller för att skötas i samarbete med dessa. Viktiga **utvecklingsobjekt** särskilt med tanke på det brottsförebyggande arbetet är följande:

1. **Utvärdering av verksamhetens effektivitet.** Detta förutsätter fastställande av nyckeltal som avspeglar verkningarna av arbetet. I den s.k. New York-modellen, som resulterade i en betydande minskning av brottsligheten i staden, spelade utvärderingen av verksamhetens effektivitet och ibruktagandet av datasystem som underlättade utvärderingen en viktig roll.
2. **Utveckling av brottsanmälningsregistren så att de bättre stöder planeringen av brottsförebyggande åtgärder.** Detta gäller i synnerhet komplettering av beskrivningarna av gärningssätt och brottsplatser. Dessutom bör de data som ingår i systemet göras användbarare.

Högre uppklaringsprocent

Metoder bör utvecklas som ger en högre procent uppklarade brott. Det är fråga om ett problem, som innebär att polisens traditionella uppgift att utreda brott kombineras med brottsförebyggande åtgärder. Uppklaringsprocenten kan sannolikt förbättras genom brottsförebyggande åtgärder, då de genomsnittliga utredningsresurserna per brott därmed sätt ökar. Målet är att höja uppklaringsprocenten särskilt när det gäller brott som polisanmäls av

målsägande. I detta syfte skall metoder utvecklas genom vilka polisen kan få bättre faktaunderlag för påbörjande av brottsundersökningen. Inom ramen för närpolisverksamheten inleds försök med **grannhjälp**. Utomlands har medborgarverksamhet av detta slag använts som ett sätt att få fram iakttagelser om misstänkta händelser till stöd för en förundersökning. Övervakningskameror bör användas på ett sätt som betjänar polisens utredningsintressen. Dessutom skapas gärningsmannaorienterade utredningsmetoder som gör det möjligt att gripa brottsbenägna personer.

Insatser för brottsutsatta personer

Inom ramen för närpolisarbetet testas en metod för att förhindra att samma personer upprepade gånger utsätts för brott av samma typ. Metoden går ut på att den som under en kort tid flera gånger blivit offer för likartade brott får personliga anvisningar om hur han eller hon skall skydda sig, samtidigt som möjligheterna att förebygga nya brott utreds. Insatserna för brottsoffren är viktiga i första hand för offret själv. Dessutom är det ekonomiskt försvarbart eftersom åtgärderna inriktas på vissa högutsatta personer. I samband med försöket utreds polisens möjligheter att låna ut skyddsutrustning.

3.2 Bedömning av verkningarna på brottsligheten

Verkningarna på brottsligheten skall beaktas i allt offentligt beslutsfattande

En del av brottsligheten beror på att det vid andra avgöranden än sådana som direkt berör det straffrättsliga systemet och dess myndigheter inte beaktas vilka verkningar besluten har på brottsligheten. Numera anses det t.ex. självklart att i beslutsfattandet uppmärksamma verkningarna på miljön. Myndigheterna är numera skyldiga att i samband med förslag till lagar, förordningar och beslut beakta förslagets verkningar i fråga om ekonomi och miljö. På samma sätt borde även verkningarna på brottsligheten beaktas.

Kommittéer och motsvarande utredningsorgan bör åläggas att också i förslag som inte direkt berör kriminalpolitiken beakta hur förslagen inverkar på brottsligheten. Om en sådan bedömning inte kan göras bör skälen därtill anges. Målet är att få planerare och beslutsfattare att inse att också andra än direkt kriminalpolitiska reformer kan ha stor betydelse för brottsligheten, samt

att pröva den planerade reformens verkningar också i detta avseende. På detta sätt kan det **offentliga beslutsfattandet anlägga även ett brottsförebyggande perspektiv.**

3.3 Trygghetsfrämjande byggande och samhällsplanering

- # I förslaget till markanvändnings- och bygglag anges skapande av en välfungerande och trygg livsmiljö som ett allmänt mål för planeringen. Också i de krav som ställs på general- och stadsplaner ingår trygghet som ett element
- # En handbok för planering av en trygg stadsmiljö görs upp
- # I samband med den s.k. förortsreformen kan man försöka komma åt otryggheten och kriminaliteten i förorterna genom att i allt större utsträckning inrikta åtgärder på dessas funktioner
- # Den sociala likriktningen av bostadsområden motverkas genom att undvika att bygga upp områden med ensidiga ägarformer och invånarstrukturer
- # Boendeförhållandena för personer som löper risk att marginaliseras bör förbättras
- # Stadskärnorna bör hållas levande och stadsområdena mångsidiga med olika typer av kommersiell service
- # Medborgarnas egna aktiviteter samordnas med beslutsfattande och utvecklingsåtgärder

Brottsförebyggande samhällsplanering

Samhälls- och miljöplaneringen kan utnyttjas för att motverka kriminalitet och främja trygghet. Detta gäller planeringen av stadsområden, genom vilken växelverkan mellan de yttre ramarna för områdesanvändningen och de människor som använder det fastställs. Planeringen omfattar även enskilda byggnader, gårdar och parkeringsområden samt allmänna områden såsom gator, torg och parker. De yttre omständigheterna för dessa områden är av betydelse för brottsrisken och för hur trygga människorna upplever att de är. I flera länder har man allt mer börjat fästa avseende vid miljöns betydelse för känslan av otrygghet och för kriminalitet samtidigt som man i brottsförebyggande syfte medvetet har gått in för att dra nytta av kunskaperna om det mångfacetterade och även komplicerade sambandet mellan den byggda miljön och kriminaliteten. Som exempel kan nämnas att man i många länder tagit i bruk handböcker för planering av stadsmiljön, program för utveckling av tryggheten i städer och anvisningar för planering av trygga bostadsområden. Det har visat sig att programmen och anvisningarna resulterar i trivsamma och trygga stadsdelar där

antalet brott är lägre än på andra ställen.

Planeringen av trafikleder och **trafikmiljön** ger möjligheter att påverka trafikbrottsligheten och trafikolyckor. I Finland pågår en omfattande utbyggnad av trafikleder i samband med vilken det skulle vara skäl att beakta också andra säkerhetsfrågor en enbart sådana som gäller avvärjande av trafikolyckor. Det här aktualiseras t.ex. vid planeringen av parkeringsområden och förbättringen av parkeringssäkerheten. Vid planeringen av trafikleder borde avseende dessutom fästas vid att s.k. naturlig övervakning har en brottsavvärjande effekt. Stora, illa upplysta parkeringsfält och parkeringshus upplevs som otrygga och där förekommer bl.a. våldsbrott. Särskilt kvinnor känner obehag för sådana områden. Det samma gäller under- och övergångar för den lätta trafiken.

Den känsla av gemenskap som sociala trygghetsnät skapar har en förmåga att motverka otrygghet och kriminalitet i en urban kultur, där individualismen betonas. **Markanvändningen och stadsplaneringen bör utnyttjas på ett sätt som ger möjligheter att skapa fungerande närmiljöer och trivsamma och trygga bostadsområden.** I fungerande närmiljöer finns också livlig invånarverksamhet. Delaktighet resulterar i att invånarna upplever området som tryggt. Planläggningen bör ge ramar för en tillräckligt mångsidig användning av ett område. Det har konstaterats att en stadsstruktur med kategoriserade områden (boende, arbete, konsumtion o.dyl.) ökar brottsligheten och känslan av otrygghet. Ett samhälle med många funktioner leder också till att det finns verksamhet under alla tider på dygnet, vilket innebär den sociala kontrollen bidrar till att förebygga brott.

Bygglagsreformen siktar på en trygg livsmiljö

Trygghetsfrågan har beaktats i förslaget till ny markanvändnings- och bygglag. I lagförslaget uppställs skapandet av en välfungerande och trygg livsmiljö som ett allmänt mål för planeringen. Trygghet ingår också som ett element i de krav som ställs på general- och stadsplaner. I den gällande byggnadslagen gäller kravet på trygghet endast stadsplaner och avser närmast brand- och trafiksäkerhetsaspekter.

Standarderna för planering och byggande av en trygg livsmiljö är ett sätt att konkretisera vilka slags omständigheter det är skäl att fästa avseende vid. Standarder av denna typ utarbetas av Europeiska Standardiseringskommittén. Den har för avsikt att år 2001 publicera fyra standarder om områdesplanering och byggande som motverkar kriminalitet. Finland är med i detta beredningsarbete.

Efter att standarderna har blivit klara, bör det övervägas i vilken utsträckning de skall träda i kraft på det nationella planet, t.ex. som förpliktande byggbestämmelser.

Markanvändnings- och bygglagsförslaget syftar till en ökad växelverkan i planeringsfrågor. De som lever i en viss miljö är i allmänhet de bästa experterna också när det gäller säkerheten i den egna närmiljön. Den nya lagstiftningen **förbättrar medborgarnas möjligheter att delta** och därmed också deras möjligheter att förmedla kunskap och önskemål till dem som ansvarar för planeringen. Lagen betonar också vikten av växelverkan mellan myndigheter och experter. Miljöministeriet har utarbetat en handbok om inflytande i planläggnings- och byggnadsbeslut. **Vid planeringen av livsmiljöer borde särskilt barns och ungdomars behov beaktas.**

Handbok för planering av en trygg stadsmiljö

Miljöministeriet utarbetar i samverkan med inrikesministeriet och social- och hälsovårdsministeriet en **handbok för planering av en trygg stadsmiljö**. Trygghetsproblematiken gäller i hög grad kvinnor. Därför borde även denna aspekt beaktas i handboken.

Vid utbildningen av dem som planerar samhällen, byggnader, parker, trafik och trafikområden borde allt mer uppmärksamhet ägnas sambandet mellan å ena sidan den byggda miljön och å andra sidan brottslighet och otrygghet. Polisens sakkunskap borde utnyttjas mera vid planeringen av den byggda miljön och likaså när det gäller underhållet av den. Ändamålsenliga verksamhetsformer för detta utarbetas.

”Pangade fönster”

Den fysiska och sociala nedslitningen av den byggda miljön borde förhindras och nedslitna områden snyggas upp. Brottslighet koncentreras lätt till förfallna områden som ingen sköter. Tecknen på nedslitning och oordning ger signaler om en miljö där ingen bryr sig eller övervakar. De kan även vara en grogrund för grövre brottslighet. Därför borde klotter genast avlägsnas och krossade fönsterrutor bytas ut. Teorin om ”pangade fönster” har i praktiken visat sig hålla streck så till vida att saneringar av den yttre miljön har resulterat i minskad brottslighet.

Fastighetsägare och förvaltare av offentliga utrymmen borde i högre grad

26

uppmärksammas på sin skyldighet att underhålla byggnaderna. Både när beslut fattas om byggande och i samband med grundliga reparationer borde lösningar som främjar underhållet prioriteras. Detta gäller såväl bostadsområden som affärscentra och trafikmiljöer.

Förortsreformen

Inom ramen för **förortsreformen** försöker man ta itu också med de problem som brottsligheten orsakar i förorterna. Förorterna är väldigt olika och differentiera s allt mer. Endast en del av förorterna belastas av problem, men där de förekommer kan brottsligheten och ordningsstörningarna vara av samma storleksklass som i stadscentra. En del av landets brottslighetsproblem kan uttryckligen kategoriseras som förortsproblem.

Vid miljöministeriet har färdigställts förslag till åtgärder för utveckling av förorterna. De inkluderar bl.a. ett nytt **omfattande utvecklingsavtalsförfarande, genom vilket man försöker få utvecklingsåtgärderna att i högre grad än för närvarande inriktas på att skapa fungerande förorter** och på detta sätt påverka inte bara den fysiska miljön utan också den sociala utvecklingen i förorterna. Syftet är också att få kommunerna att i större utsträckning förbinda sig att genomför förortsreformen.

Social mångfald i bostadsområdena och bättre boende för utsatta

Kännetecknande för problemförorter och –bostadsområden är **en invånarstruktur som är eller håller på att bli ensidig**. Genom finansieringsinstrument är det möjligt att utveckla bostadsbeståndet i en mångsidigare riktning, så att bostäderna motsvarar behov som ställs av människor i olika åldrar, livs- och sociala situationer. I åtgärdsprogrammet för utveckling av förorterna framhålls det att bostadsbeståndet bör göras mångsidigare vid kompletteringsbyggande.

Stävjandet av fattigdom och bristfälligt boende främjar en socialt hållbar utveckling. Brister i boendeförhållandena både avspeglar och främjar utslagning. Därför finns det anledning att fästa särskild uppmärksamhet vid att förbättra sådana personers boendeförhållanden som redan är utslagna eller hotas av marginalisering. Med tanke på det brottsförebyggande arbetet är det skäl att prioritera t.ex. bostadslösa, ungdomar och invandrare.

Levande stadscentra med mångsidig service

Ett levande centrum är tryggt. Miljöministeriet har genom sina projekt strävat efter att **blåsa liv i storstadscentra**. Ett levande centrum förutsätter **mångsidig kommersiell service**. Ett problem är att också dagligvaruhandeln, som är viktig för en levande och trygg bostadsmiljö, i allt större utsträckning flyttar längre bort till hyper- och supermarketer. När det gäller att förhindra att butikerna försvinner från bostadsområdena är samhällsplaneringen ett användbart medel. I markanvändnings- och bygglagen finns nya verktyg för styrning av butiksetableringarna. Tryggheten i centrumområdena påverkas också av hur miljön utformas, dvs. hur de allmänna områdena planeras och hur frågor som gäller belysning och sikt löses. Boende i centrum ökar den sociala övervakningen och tryggheten.

3.4 En förebyggande social- och hälsovårdspolitik

- # Välfärdssamhällets social- och hälsovårdspolitik främjar tryggheten och är en förutsättning för fungerande brottsförebyggande strategier
- # Kommunernas förebyggande socialpolitiska projekt sammanhänger direkt med brottslighetens riksfaktorer, såsom utslagningen av ungdomar
- # Brottsförebyggande aspekter bör utgöra ett klart kriterium vid bedömning av olika åtgärders sociala verkningar
- # Nya verksamhetsformer för tidiga insatser bör utvecklas, bl.a. inom barnskyddet, där tröskeln för ingripande är låg

Förutsättningar för hälsa och välfärd

Redan för länge sedan kom man i hälsovårdspolitiken fram till att **det är billigare att förebygga sjukdomar än att bota dem. Detta gäller i hög grad också sociala problem.**

Den förebyggande socialpolitiken och brottsförebyggandet har i stort sett samma mål. Socialpolitiken har dock en vidare infallsvinkel på samhällsproblemen och strävar efter att ingripa i ett tidigare skede.

Social- och hälsovårdsministeriet har lagt upp en strategi för den förebyggande social- och hälsovårdspolitiken, enligt vilken **den förebyggande politiken skall skapa förutsättningar och möjligheter för hälsa och välfärd.**

Förebyggandet av ungdomsbrottslighet är i bästa fall verksamhet som på bred front stöder unga människors välmående och sunda utveckling och som engagerar både föräldrar och myndigheter och organisationer som arbetar med ungdomar.

Alla beslut i samhället påverkar också de sociala förhållandena och människors hälsa. Den förebyggande socialpolitiken bör känna till orsakssammanhang, utveckla kunskapsbasen och åstadkomma ett samarbete som överskrider sektorgränserna, främjar välfärden samt avhjälper och motverkar problem. Brottslighet är ett socialt problem som hänger nära samman med andra problem, men i den förebyggande social- och hälsovårdspolitiken vill man inte gärna framhäva brottslighetens betydelse.

En reparativ och en preventiv politik är inte varandras motsatser utan utgör två kompletterande, parallella och delvis integrerade sätt att närma sig ett problem. Olika former av service kan resultera i att ett problem inte förvärras. Stöd- och trygghetsnät samt mångsidigt frivilligarbete och olika slags stödformer bidrar till att lösa familjeproblem och minskar risken för marginalisering. **Välfärdsstatens social- och hälsovårdspolitik är i sin helhet ägnad att främja tryggheten i samhället och är en förutsättning för att brottsförebyggande strategier skall fungera.**

Det ankommer på kommunerna att ordna social- och hälsovården. Den statliga styrningen tar sig uttryck i resursstyrning, målstyrning och styrning av hur rättigheter definieras. Under de senaste åren har statens understöd minskat märkbart och den statliga styrningen har blivit mera målinriktad. Å andra sidan är den statliga styrningen väldigt kraftig när det gäller de s.k. subjektiva rättigheterna. Den viktigaste subjektiva rättigheten är rätten till dagvård för barn.

För den preventiva verksamheten på lokalnivå svarar i första hand kommunerna. Social- och hälsovårdsministeriet startade år 1973 ett **kommunprojekt för förebyggande socialpolitik** i 17 kommuner. Inom ramen för projektet utvecklades egna program för kommunerna. Dessutom testades ett flertal verksamhetsmodeller och flera delprojekt genomfördes. Många av de kommunala strategierna och delprojekten har direkt samband med brottslighetens riksfaktorer, t.ex. ungdomsarbetslöshet och marginalisering av ungdomar.

De ovan nämnda projekten genomförs i nära samarbete med samarbetsgruppen för stadspolitik vid inrikesministeriet samt olika stadsprogram, inrikesministeriets delaktighetsprojekt och miljöministeriets förortsreform.

Förebyggande av marginalisering

Förebyggande av marginalisering är ett av tyngdpunktsområdena inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Vid ministeriet har nyligen uppgjorts en **plan för hela verksamhetsområdet för förebyggande av marginalisering**. I rapporten omspanner de viktigaste projekten som syftar till att förebygga marginalisering av särskilt utsatta befolkningsgrupper. Rapporten skall uppdateras. Dessutom har en tväradministrativ arbetsgrupp tillsatts för att koordinera motsvarande förebyggande åtgärder inom olika förvaltningsområden.

För att förebygga utslagning i arbetslivet genomför ministeriet ett program som utgår från de arbetslösas egna initiativ. I det förebyggande arbetet strävar man också efter att åstadkomma levnadsförhållanden och miljöer som stöder en hälsosam livsstil, kontroll över den egna livssituationen och förmågan att klara sig på egen hand.

Brottsförebyggandet som bedömningskriterium

Social- och hälsovårdsministeriet har publicerat en **handbok för bedömning av sociala konsekvenser**. Den utgör en del av miljökonsekvensbedömningen och är avsedd att användas i planerings- och beslutssituationer. Många av bedömningskriterierna tangerar brottsligheten. Social- och hälsovårdsministeriet vidareutvecklar tillsammans med Stakes kriterierna för bedömning av sociala konsekvenser på ett sådant sätt att **brottsförebyggande målsättningar bättre än hittills kan beaktas**.

Tidiga insatser

Nya verksamhetsformer måste utvecklas som möjliggör tidiga insatser. Ett välfungerande nät av barnskyddstjänster är en viktig del av det brottsförebyggande arbetet. Brister i uppväxtmiljön uppdagas i allmänhet i ett tidigt skede och flera yrkesgrupper blir medvetna om dem. Även om barnskyddslagen på ett entydigt sätt uppställer en skyldighet för myndigheterna och en möjlighet för andra att underrätta barnskyddsmyndigheterna om behov av barnskydd, har det visat sig att informationsgången är bristfällig. **Det behövs stödåtgärder, där tröskeln för en insats är låg och där åtgärden inte stämplar de berörda.**

Stödinsatser behövs för att barn inte skall behöva växa upp med långa stunder av ensamhet. Ett barn som saknar sina föräldrars stöd saknar

samtidigt en trygg och inspirerande uppväxtmiljö. Ett sätt att förkorta de perioder barnen tvingas vara ensamma är att utveckla skolorna klubbverksamhet. Denna fråga behandlas nedan i avsnittet om föräldrarna fostraransvar.

3.5 Alkohol- och narkotikapolitik

- # Störande alkoholmissbruk måste stävjas med hjälp av kommunernas ordningsstadgor och övervakning
- # Effektivare åtgärder krävs för övervakningen av att åldersgränserna och övriga normer som gäller för alkoholservice och försäljning följs
- # Utredning av kommunernas möjligheter att själva reglera av försäljning, servering och konsumtion av alkohol som från brottsförebyggande synpunkt är viktig
- # Utredning av möjligheterna att ge vårdhänvisningar för lagöverträdare med alkoholproblem
- # För att stävja efterfrågan på narkotika, skapa möjligheter att ingripa i narkotikamissbruk i ett tidigt skede samt avvänja narkotikamissbrukare genomförs de åtgärder som föreslås i programmet Narkotikastrategi 1997
- # Den ersättande narkomanvården bör utvecklas så att den motsvarar behovet

Alkoholpolitiken har fortfarande en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet

Brottsligheten har i många avseenden ett samband med alkoholen. Uppgifter om unga personers drickande visar att alkoholrelaterad brottslighet kommer att vara ett stort problem också i framtiden. Inom alkoholpolitiken har man emellertid slopat en stor del av den tidigare regleringen. En av grunderna för regleringen var förebyggande av brottslighet och ordningsstörningar.

Insatser borde fortsättningsvis göras åtminstone på följande områden:

1. **Störande alkoholförtäring är oacceptabelt.** Störande alkoholbruk på allmän plats ses av potentiella lagöverträdare som ett tecken på att omgivningen inte övervakas. Det orsakar otrygghet och kan leda till allvarlig kriminalitet. Störande alkoholförtäring borde förbjudas på allmänna platser och på sådana platser, där säkerheten är viktig för stora grupper människor, bör det övervakas att förbudet följs.
2. **Åldersgränserna för alkoholförsäljning skall följas.** Det är skäl att vidta åtgärder för en effektivare övervakning av att åldersgränserna följs och att driva synliga kampanjer mot alkohollangning. Man kan även

överväga polisiära insatser mot företag som bryter mot åldersgränserna. I första hand borde **företagen sinsemellan binda sig till att följa åldersgränserna och själva sköta övervakningen**. Detta gäller även andra bestämmelser om servering och minutförsäljning av alkohol, såsom förbudet att sälja till eller servera berusade personer.

3. **Det är skäl att utreda hur kommunerna kan förverkliga sitt lokala ansvar vid regleringen uttryckligen av sådan försäljning, servering och konsumtion av alkohol som är av betydelse för det brottsförebyggande arbetet.** Kommunerna, vilkas ansvar betonas också i det nationella alkoholpolitiska programmet, borde ha rätt att fatta beslut t.ex. i ärenden som gäller i vilken miljö försäljning och servering av alkohol bör förbjudas. Kommunerna borde ges resurser för detta.
4. **Det bör utredas vad det finns för möjligheter att ge också andra lagöverträdare än rattfyllerister vårdhänvisningar som ett alternativt straff eller som en del av verkställigheten.**

Narkotikastrategin

I programmet Narkotikastrategi 1997 föreslås **åtgärder för att motverka efterfrågan på narkotika, skapa möjligheter att ingripa i narkotikamissbruk i ett tidigt skede samt för att avvänja narkotikamissbrukare**. Det finns ett starkt samband mellan narkotikamissbruk och kriminalitet (också annan än narkotikakriminalitet). Dessa problem växelverkar med varandra och har ofta likartade bakgrundsfaktorer. De åtgärder som kan vidtas för att förhindra individers utveckling till narkotikamissbrukare är därför i stor utsträckning de samma som de åtgärder som förebygger brottslighet. Genom att förebygga narkotikamissbruk kan även annan brottslighet påverkas.

Redan i Narkotikastrategi 1997 förutsätts det att **den substitutionsbehandlingen av narkomaner bör motsvara dagens behov**. Gravyt narkotikaberoende personer begår ett stort antal brott för att finansiera sitt missbruk och i fråga om vissa brottstyper står narkotikamissbrukarna åtminstone lokalt för en stor del av brotten och de förefaller att vara en viktig orsak till att brottsligheten ökar.

3.6 Integration av invandrare och flyktingar

- # Genomförandet av regeringens invandrar- och flyktingpolitiska program

är viktigt med tanke på förebyggandet av kriminalitet bland invandrare samt rasistiska brott

- # Det bör utredas om det finns framgångsrika koncept på andra håll för att komma tillrätta med problem som gäller kriminalitet bland etniska minoriteter

Regeringens invandrar- och flyktingpolitiska program omfattar flera integrationsåtgärder, som direkt påverkar det brottsförebyggande arbetet. På basis av programmet har till riksdagen avlåtit ett lagförslag om främjande av invandras integration och mottagande av asylsökande.

Målet är dels att främja invandrarernas jämlikhet och valfrihet, dels att öka deras ansvarstagande. Planer för enskilda familjer eller t.o.m. för enskilda personer skulle även ha en direkt effekt både när det gäller att minska antalet brott som begås av invandrare och mot invandrarna riktade rasistiska brott.

Den som upprätthåller det egna språket och den egna kulturen känner till sina rötter och får en stark identitet. Enligt programmet borde man t.ex. i grunderna för fördelningen av hyresbostäder beakta behovet av tillräckligt stora etniska grupper för att hela befolkningens sociala och etniska bakgrund skall förbli heterogen.

Också i övrigt är det skäl att utreda om det finns fungerande koncept på andra håll för att komma tillrätta med problem som gäller kriminalitet bland etniska minoriteter. Vissa företag har t.ex. kunnat minska antalet mot dem riktade brott genom att anställa personer ur sådana etniska grupper som är rikligt företrädade på området.

3.7 Skol- och ungdomspolitiken

- # Skolan har en fostrarroll och den skall ge eleverna sociala kompetens
- # Skolan måste ha regler som följs
- # Skolan måste direkt ingripa mot skolkning och mobbning
- # Förmågan att hantera klassen som ett kollektiv bör uppmärksammas tillräckligt i lärarutbildningen
- # Skolan bör utvecklas så att den motiverar alla
- # Ett landsomfattande försök med skolkubbar genomförs
- # Tillgången på specialundervisning bör tryggas och särskilda insatser göras för utbildning av barn och unga som löper risk att marginaliseras. Elevvården och elevhandledningen utvecklas
- # Inom ungdomspolitiken genomförs åtgärder som förbättrar unga personers levnadsförhållanden och som motverkar marginalisering och

brottslighet

- # Vid fördelningen av statsbidrag understöds sådana verksamhetsformer som bäst når fram till problemungdomar
- # Utbudet av fritidssysselsättningar och kulturella aktiviteter för ungdomar utvecklas så att man också når ungdomar som annars tenderar att bli utanför. Det är också viktigt att bereda ungdomarna lokaler för social samvaro

Skolans mångskiftande roll i det brottsförebyggande arbetet

Skolan har en avgörande betydelse i det brottsförebyggande arbetet. Vid sidan av hemmet är skolan den viktigaste uppväxtmiljön för barn och ungdomar. I skolan tillbringar de en avsevärd del av sina uppväxtår. Där får de övning i att vara en del av ett kollektiv och att ta ansvar för det. Barns och ungdomars sociala relationer uppkommer och utvecklas i hög grad i skolan. Skolan strukturerar elevernas och delvis också deras familjers tidsanvändning. Man bör vara medveten om att skolan i alla dessa avseenden har en stor betydelse för det brottsförebyggande arbetet. Dessa möjligheter bör utvecklas.

Skolan skall fostra

Enligt den nyss godkända lagen om grundläggande utbildning är målet med undervisningen att stödja elevernas utveckling till etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver i livet. Dessutom skall undervisningen främja jämlikheten.

Skolan skall fostra, inte bara lära. Vardagliga situationer och händelser i skolan ger tillfällen att begrunda moralfrågor och rättsfostran. All fostran i skolan skall vara övergripande, vilket innebär att alla lärare skall delta i arbetet. Elevernas **sociala färdigheter** bör utvecklas t.ex. genom att de ges modeller för lösning av konfliktsituationer.

Skoldisciplin

Skolorna skall ha väl underbyggda ordningsregler och så många som möjligt bör binda sig vid att följa dem, t.ex. genom en procedur där man så långt det är möjligt gör upp reglerna tillsammans. **Avtalade regler skall följas.** Lärarnas samarbete utvecklas så att brott mot reglerna konsekvent påtalas. **Mobbning måste åtgärdas omedelbart.** Omfattande skolkning kan vara ett tecken på att eleven eventuellt redan inlett en kriminell bana eller på framtida kriminalitet. Skolkning skall helst åtgärdas tillsammans med föräldrarna. Det kunde vara skäl att pröva på **ett av skolorna ordnat förlikningsförfarande**, för att reda ut gräl och överträdelser som eleverna gjort sig skyldiga till i skolan eller på skolvägen.

I lärarutbildningen måste allt mer uppmärksamhet ägnas förmågan att hantera klassen som ett kollektiv och lärarnas förmåga att känna igen

och stöda barn och unga som befinner sig i en svår livssituation. Det är även skäl att understryka rektorernas betydelse för skolatmosfären och deras roll vid upprätthållandet av ordningen.

Skolan skall motivera alla

Skolan bör utvecklas så att den motiverar alla. En skola som ger möjligast många känslan av att ha lyckats förebygger ett störande och regelvidrigt uppträdande och marginalisering i skolan. Ju positivare elevens erfarenhet är som helhet betraktat, desto mindre är risken för att han eller hon skall göra sig skyldig till något kriminellt.

Försök med klubbverksamhet

Skolan skall i enlighet med undervisningsministeriets planer och genom förbättring av klubbverksamheten utvecklas till ett aktivitetscentrum som är öppet hela dagarna. Där skall varje grundskolelev ges möjlighet att under skoldagen delta i en övervakad och tillräckligt mångsidig klubbverksamhet efter skolarbetet. Det ankommer på kommunerna att ordna klubbverksamheten. I arbetet borde möjligast många frivilliga personer och organisationer delta. **Ett heltäckande försök med klubbverksamhet i skolorna planeras.** I kommunerna borde skolväsendets samarbete med bl.a. ungdomsväsendet effektivteras i syfte att erbjuda fritidsverksamhet för var och en.

Särskild satsning på utbildning för dem som hotas av marginalisering

Avhopp från skolan är en av de viktigaste faktorer som påskyndar en marginaliseringsutveckling och därför är det viktigt att se till att alla ungdomar får sitt avgångsbetyg från grundskolan. Även riksdagen har betonat att **specialundervisning bör erbjudas.** Det har kunnat påvisas att specialundervisning motverkar marginaliseringsutvecklingen. Då konkurrensen mellan skolor och elever skärps, finns det en risk för att de mekanismer förstärks i skolan som främjar ojämlikhet. **Satsningar bör därför göras på utbildning för barn och unga som hotas av marginalisering.** För att hjälpa dessa bör försöksprojekt startas i anknytning till skolorna. Särskilda satsningar borde göras på elevvård och elevhandledning. Elevhandledningen gör det möjligt att

förhindra att ungdomar väljer en för dem olämplig utbildning.

Föräldrarna med i utvecklingsarbetet

För att **utveckla samarbetet mellan hem och skola** finns det i Finland en finskspråkig och en svenskspråkig organisation med föreningsnät som täcker hela landet. Samarbetet mellan hem och skola fungerar mycket bra i vissa skolor, medan det i andra skolan ännu behöver utvecklas. Modeller för samarbetet kan även fås från internationella organisationer, som har grundats för att främja föräldrars insatser för skolan.

Ungdomspolitikens fokuseras på utsatta ungdomar

Ungdomspolitikens bör inriktas på att motverka marginalisering. Detta är viktigt just nu eftersom de samhälleliga utvecklingsfaktorerna förefaller att indela ungdomarna i vinnare och förlorare. Under den ekonomiska recessionen har ungdomarnas livsvillkor försämrats. **För att motverka brottsligheten kan ungdomarnas livsvillkor förbättras t.ex. på följande sätt**

- ! verksamheten med ungdomsverkstäder bör fortgå och utvidgas som ett sätt att minska ungdomsarbetslösheten och marginaliseringsutvecklingen,
- ! social- och hälsovårdsservicen för ungdomar samordnas bättre för att man bättre skall kunna identifiera missgynnade grupper,
- ! kommunernas förutsättningar att bedriva specialungdomsarbete tryggas och arbetsmetoderna utvecklas,
- ! produktionen av hyres- och bostadsrättsbostäder för ungdomar stöds,
- ! inom centralförvaltningen, regionförvaltningen och kommunerna utvecklas nätverk som är relevanta ungdomars levnadsförhållanden,
- ! ungdomarnas möjligheter att delta i medborgarverksamhet förbättras,
- ! kulturell pluralism och tolerans uppmuntras.

Vid fördelningen av statsbidrag bör särskilt sådana verksamhetsformer stöd-jas som bäst når problemungdomar och förbättrar deras levnadsförhållanden.

Ungdomens fritid

Även om ungdomsbrottsligheten framförallt påverkas av grundläggande faktorer

som sammanhänger med ungdomarnas levnadsförhållanden, sker brotten i allmänhet på fritiden och har att göra med hur ungdomen tillbringar sin fritid. Det erbjuds mångsidiga fritidssysselsättningar och kulturella aktiviteter för ungdomarna. Dessa borde vidareutvecklas så att de också når den del av ungdomen, för vilken meningsfulla fritidsaktiviteter skulle kunna motverka kriminalitet. Dessutom borde det ordnas möjligheter för ungdomen till socialt umgänge utan hobby- eller konsumtionstvång.

3.8 Sysselsättningspolitik

- # Främjandet av sysselsättningen är av betydelse för förebyggandet av brottslighetsproblem. Regeringen fortsätter sina insatser för att minska arbetslösheten
- # I syfte att förebygga brottslighet bör sysselsättningsmöjligheterna särskilt för missgynnade förbättras
- # Försök görs att samordna det offentliga stöd som utbetalas enligt olika system för att med hjälp därav skapa sådana arbetstillfällen som upplevs som viktiga för närmiljön
- # Försök med ett stadvaktssystem görs som ett led i strävan att deltidssysselsätta arbetslösa eller studerande med sådana trygghetsfrämjande uppgifter som inte förutsätter specialbefogenheter
- # Civiltjänstgörare utbildas för att lära ut icke-våldsmetoder som konfliktlösning

Sambandet mellan arbetslöshet och brottslighet

Sambandet mellan arbetslöshet och brottslighet är inte entydigt. En hög arbetslöshet leder inte nödvändigtvis till ökad brottslighet utan kan rentav minska den, och det har inte påvisats att människor skulle begå brott just under de perioder de är arbetslösa. Däremot **är det ett problem då människor blir permanent utanför arbetslivet, och det är ödesdigert om en del av ungdomen förlorar hoppet om en hyfsad placering i arbetslivet.**

Arbetslöshet kan också vara en resurs när det gäller utveckling av olika samfund. Arbetslöshet borde dessutom ges en positivare innebörd av ”utvecklande sysslöshet” som inte ger den arbetslösa en negativ stämpel och skapar sociala problem. På lång sikt kan detta bli möjligt genom olika typer av omfördelning av arbete.

Regeringen har genomfört ett stort antal sysselsättningsfrämjande

åtgärder. **Upprätthållandet av sysselsättningen är i allmänhet, vid sidan av bevarandet av det övriga utkomstskyddet och den sociala tryggheten, av stor vikt för att motverka sådana kriminella företeelser som rasistiskt våld, fotbollshuliganism och ungdomsbråk.** Alla dessa företeelser har konstaterats ha ett samband med massarbetslöshet.

Bättre sysselsättningsförutsättningarna för missgynnade

Det brottsförebyggande arbetet berör särskilt arbetsministeriets planer för att **förbättra sysselsättningsförutsättningarna för missgynnade.** T.ex. etniska minoriteter, särskilt invandrarbarn, löper risk för att komma i kontakt med kriminalitet om inte särskilda sysselsättningspolitiska åtgärder vidtas, genom vilka integrationen kan genomföras. Ovan har dessutom nämnts att det krävs specialåtgärder för att sysselsätta frigivna fångar.

Arbetsstillfällena inom brottsförebyggandet

Också det brottsförebyggande arbetet erbjuder uppgifter genom vilka man åtminstone utomlands har kunnat sysselsätta arbetslösa. Särskilt två idéer är värda att uppmärksammas. Det är skäl att **utreda möjligheterna att pröva dem i Finland.**

1. **Arbetsstillfällena som utvecklar närmiljön.** Ett utmärkande drag för problemförorter är hög arbetslöshet. Arbetsstillfällena för utvecklande av den egna närmiljön är särskilt viktiga för personer som det är svårt att sysselsätta på den allmänna arbetsmarknaden. Deras arbetsinsats kan upplevas som värdefull i den egna omgivningen även om den inte har efterfrågan på den allmänna arbetsmarknaden. De olika former av offentligt stöd som kanaliseras till förorterna borde användas för att skapa denna typ av arbetsstillfällena.
2. **Stadsvakter.** Vissa länder har ett system med stadsvakter. Som stadsvakter sysselsätts på deltid arbetslösa eller studenter med uppgifter som inte förutsätter några specialbefogenheter. Stadsvakterna skall sköta både guideuppdrag och särskilt sådan guidning som har en brottsförebyggande verkan. De skall hjälpa poliserna och genom sin närvaro bidra till brottsförebyggande övervakning som minskar ordningsstörningar på sådana områden eller vid sådana tider då det är särskilt viktigt att förbättra tryggheten. Genom att hålla ögonen på misstänkta företeelser hjälper de till att uppdaga och klara upp brott. De skall få en kort utbildning genom polisens försorg. Försök med detta system görs redan i vissa större städer i Finland.

Dessutom skall **civiltjänstgörare utbildas till att lära ut icke-våldsmetoder som ett sätt att lösa konflikter**. På detta sätt får kommunerna förmånlig arbetskraft som kan användas i ungdomsarbetet och skolorna för att ge ungdomar social kompetens. Ett sådant system fungerar redan i Norge.

4 KOMMUNERNA OCH DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET

- # Kommunerna har av tradition en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. De brottsförebyggande uppgifterna sköts av flera förvaltningar. Samarbetet mellan dessa bör förbättras. Detta gäller också samarbetet mellan kommunerna och statens lokalförvaltning, särskilt polisen
- # I de största städerna och även i vissa andra intresserade kommuner görs försök med brottsförebyggande samarbete i kommunerna. Ett alternativ är att utveckla delegationen för polisärenden till ett nätverk för brottsförebyggande samarbete.
- # Samarbetsnätets utformning beror på de lokala förhållandena
- # Ett minimikrav är ett samarbete mellan socialväsendet, skolan och ungdomsväsendet samt polisen för motverkande av ungdomsbrottslighet och därmed förknippade problem
- # Överenskommelser görs med kommunerna för att få till stånd lokala säkerhetsplaner
- # I statsbudgeten intas ett anslag, av vilket kommunerna kan anhålla om delfinansiering för sina brottsförebyggande projekt

Skräddarsydda åtgärder för lokala problem

Det finns betydande skillnader mellan kommunerna när det gäller brottsligheten. Det är betecknande att det i majoriteten av Finlands kommuner inte sker ett enda rån per år, utan rånen koncentreras till storstäderna. Åtgärderna för stävjande av brottsligheten måste dimensioneras enligt de förekommande problemen. **Effektiva ingrepp för att minska brottsligheten och förbättra säkerheten är ofta lokala** och kan skräddarsys uttryckligen med tanke på vissa problem och de faktorer som inverkar på problemet. I de enskilda kommunerna finns det en hel del projekt som uttryckligen har inriktats på förebyggande av ungdomsbrottslighet.

Kommunerna har av tradition haft brottsförebyggande verksamhet

Kommunerna ansvarar för många uppgifter som sammanhänger med brottsfrekvensen och med vilken typ av brottslighet och otrygghet som förekommer inom kommunen. Kommunen kan därför sköta dessa uppgifter på ett sätt som motverkar brottsligheten. Som exempel kan nämnas

kommunernas socialpolitiska uppgifter samt beslut om markanvändning och planering.

För att den lokala brottsförebyggande verksamheten skall vara framgångsrik krävs det i allmänhet stöd och medverkan från både den privata sektorn och organisationssektorn samt till och med från enskilda kommunmedlemmar. **Organiseringen av arbetet för att förebygga lokala brottslighets- och trygghetsproblem är emellertid ett offentligt uppdrag som skall skötas av myndigheterna.**

Det förutsätts inga förändringar i uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun och kommunerna får heller inga nya uppgifter som medför kostnader för dem. Ett lokalt nätverk för brottsförebyggande samarbete förändrar inte myndigheternas uppgifter och ansvar.

Det lokala samarbetsnätverket

Det lokala brottsförebyggande arbetet förutsätter **samarbete**. I Finland berör behovet av att organisera myndighetssamarbetet särskilt polisen och vissa kommunala förvaltningar. För att närpolisen skall lyckas i sitt brottsförebyggande arbete behöver den stöd från kommunala organ. I ärenden som gäller brottslighet och som kommunen skall besluta om och genomföra behövs polisens sakkunskap.

Ju större kommun och ju mer differentierat förvaltningssystem desto större är behovet att organisera det brottsförebyggande samarbetet mellan olika förvaltningsgrenar. Det ankommer särskilt på polisen att se till att det skapas lokala brottsförebyggande nätverk. Det är inte nödvändigt att bestämma om det lokala brottsförebyggande samarbetet skall ordnas på kommunens eller polisens ansvar. Målsättningen är att det åtminstone i de största städerna och också för erfarenhetens skull på andra håll **görs försök med kommunalt brottsförebyggande samarbetet.**

Utformningen av nätverket för det lokala brottsförebyggande samarbetet **beror på de lokala förhållandena.** Ett brottsförebyggande samarbete som organiseras med kommunen som utgångspunkt berör åtminstone organ inom de förvaltningar som ansvarar för

stadsplaneringen,
socialväsendet,
ungdomsväsendet och
skolväsendet, men eventuell också

fastighetsväsendet och kommunaltekniken,
 bostadsärenden,
 idrottsväsendet,
 kulturväsendet och
 hälsovården.

Av de statliga myndigheterna berör samarbetet framförallt polisen, men också representanter för domstolarna och åklagarväsendet kan spela en viktig roll i samarbetet. I de kommuner där Kriminalvårdsförbundet har verksamhet är också denna en viktig samarbetspartner och i kommuner med hög arbetslöshet även Arbetskraftsbyrån.

Det skulle gagna det lokala brottsförebyggande samarbetet om man också kunde få med ortens näringsliv samt församlingarna och medborgarorganisationerna. Nätverket borde försöka dra nytta av befintlig medborgaraktivitet och främja den.

En minimilösning är att socialväsendet, skolan och ungdomsväsendet samt polisen samarbetar

En minimilösning när det gäller det lokala brottsförebyggande samarbetet är att **socialväsendet, skolan och ungdomsväsendet samt polisen samarbetar för att motverka ungdomsbrottlighet och förebygga därmed sammanhängande problem.** Också genom att utveckla de uppgifter som ankommer på delegationen för polisärenden kan en behövlig organisation för det lokala brottsförebyggande arbetet skapas.

En lokal trygghetsplan

En bra början på det lokala brottsförebyggande samarbetet är **en lokal/kommunal trygghetsplan.** I planen kan man kartlägga de viktigaste problemen i anslutning till kriminalitet och trygghet samt göra upp en plan för satsningar och bestämma vem som ansvarar för vilka åtgärder samt hur arbetsresultaten skall följas upp. Trygghetsplanen eller en del av den kan i större städer ha karaktären av en utvecklingsplan för tryggheten i stadsmiljö, där åtgärderna för förbättrande av problematiskt byggda miljöer intar en central plats. Trygghetsplanernas omfattning och detaljutformning kommer givetvis att variera beroende på kommunernas storlek och behov. I vissa kommuner har man redan börjat göra upp en trygghetsstrategi. Avsikten är att så många kommuner som

möjligt skall påbörja detta arbete samt att **vissa kommuners planer skall kunna stå som modell för andra kommuner.**

Statens stöd

Kommunerna behöver information om hur olika brottsförebyggande metoder har utfallit och vilka som har visat sig lyckade. Det är viktigt att sammanställa erfarenheter och utvärderingar av olika projekt och låta alla kommuner ta del av dem. Det ankommer på staten att erbjuda **sakkunskap**. Det är även nödvändigt att staten bidrar ekonomiskt till kommunernas brottsförebyggande program. Därför skall i statsbudgeten intas ett anslag från vilket kommunerna kan anhålla om delfinansiering för sina brottsförebyggande projekt. Ett sådant anslag ingår i 1998 års budget och har även föreslagit för följande år.

5 NÄRINGSLIVETS MEDVERKAN I DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET

- # Näringslivet bör för sin del sköta förebyggandet av brott som riktar sig mot företag, deras personal och egendom samt mot kommersiella system
- # Varu- och serviceproducenterna bör undvika att i sin verksamhet skapa brottstillfällen. De bör i stället försöka minimera dem
- # Näringslivet bör förbinda sig att delta i det brottsförebyggande arbetet och gå in för gemensamma brottsförebyggande förfaranden
- # Skyddsåtgärder och andra förebyggande åtgärder bör baseras på faktiska risker
- # Det brottsförebyggande kunnandet bör bli allmän egendom och säkerhetstänkandet utsträckas till företagens hela personal
- # Det lokala brottsförebyggande samarbetet mellan myndigheterna och näringslivet intensifieras
- # Det allmänna och näringslivet bör tillsammans understryka vilken roll personalen i serviceyrken har i det brottsförebyggande arbetet och främjandet av säkerheten

Den ekonomiska utvecklingen har ökat brottsförutsättningarna

Den ekonomiska utvecklingen efter andra världskriget har ökat brottsförutsättningarna. Det finns allt mera oskyddade varor som lätt kan bli föremål för brott. Betalningssystemen är mångsidiga men skapar också allt fler brottstillfällen. Den kommersiella utvecklingen har skapat system som ställer nya ärlighetskrav på kunderna, t.ex. när det gäller den allmänt förekommande självbetjäningen i butiker. Näringsstrukturen har utvecklats så att det i allmänhet inte längre finns något personligt förhållande eller förtroende mellan handelsmannen och kunden eller mellan den som erbjuder respektive köper tjänster. Kravet på effektivitet och lönsamhet har reducerat personalen, som vid sidan av sin egentliga serviceuppgift tidigare också skötte brottsförebyggande övervakning. **Ökningen av antalet brottstillfällen hänger på många sätt samman uttryckligen med förändringar i näringslivet.** Ungefär hälften av de polisanmälda egendomsbrotten riktar sig numera mot sammanslutningar, för det mesta företag som bedriver näringsverksamhet.

Näringslivets möjligheter att påverka antalet brottstillfällen

Näringslivet har ett starkt intresse av och ansvar för förebyggande av brott som riktar sig mot dess företag, deras egendom och personal samt kommersiella system. Det brottsförebyggande arbetet borde inriktas på situationer och förhållanden på ett sådant sätt att det blir svårare att begå brott. Det borde också göras olönsammare att begå brott och risken att bli fast borde vara större. **Näringslivet bör dessutom verka för att varor och tjänster inte skapar frestande tillfällen att begå sådana brott, som kunde motverkas genom rimliga åtgärder.**

Näringslivet måste arbeta för att minska antalet brottstillfällen. Det vore t.ex. viktigt att

- ! minuthandeln i samråd vidtar åtgärder för att motverka snatteri genom att se över exponeringen av varor i butikerna och genom att använda färgpatroner, larmanordningar och motsvarande tekniska hjälpmedel,
- ! de situationer då en anställd är tvungen att arbeta ensam vid sena tidpunkter i kiosker, restauranger och servicestationer minskas. Det vore även skäl att minska försäljningen av mellanöl, eftersom denna medför en risk att personalen utsätts för våld,
- ! försäljningen av för brott lämpade redskap som t.ex. sprayburkar övervakas bättre,
- ! företag som säljer alkohol borde förbinda sig att följa förbudet att sälja till berusade och genom smidigare ordningshållning kunde risken för våld och ordningsstörningar minskas.

Engagemang och gemensamt godkända förfaranden

Den lagstiftning som förpliktar producenter och marknadsförare av varor och tjänster att förbättra skyddet av varor har redan i viss mån utvecklats och detta arbete kommer att fortgå. Ett exempel är stöldskydd för bilar. Även **videoövervakningen** borde utvecklas på ett sådant sätt att detta nya medel, som tagits i bruk uttryckligen av företag och som får allt större spridning, på ett ändamålsenligt sätt beaktar brottsförebyggande och brottsutredningsaspekter. Viktigare än eventuella lagstiftningsåtgärder är ändå **att näringslivet engagerar sig i det brottsförebyggande arbetet och att i samråd godkända**

brottsförebyggande förfaranden tas i bruk. Även affärsbranschens arbetsmarknadsparter, som har nått en överenskommelse om frågor som gäller säkerheten på arbetsplatsen, berörs av brottsförebyggande och säkerhetsfrämjande förfaranden.

Näringslivets **gemensamma brottsförebyggande förfaranden möjliggör en konkurrens på lika villkor.** Saken kan t.o.m. uppfattas som en **fråga om solidaritet** mellan företagen i en viss bransch eller på ett visst område. I ett köpcentrum uppstår problem om några affärer underlåter att motarbeta snatteri och på det sättet drar till sig ett snattande klientel till förfång också för andra affärer. Som exempel på hur kombinationen av sakkunskap och gemensamt godkända skyddsförfaranden har motverkat brottslighet kan nämnas det arbete som utförts av bankernas säkerhetskommission: antalet bankrån har minskat med en fjärdedel jämfört med de värsta åren i början av 1990-talet.

Riskerna varierar

Det är lättare att påverka den brottslighet som riktar sig mot näringslivet om man vet var och när brott begås och känner till de faktorer som leder till brott. Risken för rån eller butiksstölder är större i vissa affärer än i andra. Brotten koncentreras ofta till vissa områden. Undersökningar av butiksstölder har visat att de flesta stölder och snatterier i allmänhet sker på några få utsatta avdelningar. Vissa restauranger har större problem med ordningsstörningar än andra. Om kriminaliteten kan minskas klart inom dessa delar av näringslivet där den kriminella aktiviteten är stor, kan säkerheten i hela närmiljön förbättras.

Det lönar sig för näringslivet att investera resurser i att undersöka brottsförekomsten och skyddsförfaranden. En utredning som gjordes i Sverige för en tid sedan visade att affärernas skyddsåtgärder dels var ojämnt fördelade, dels rutinmässiga. Vissa affärer vidtog skyddsåtgärder, andra inte. De vidtagna skyddsåtgärderna kan dock vara rutinmässiga och står inte i proportion till brottsrisken och problemens allvarlighet. Ett sätt att få fram ändamålsenliga skyddsåtgärder är att inleda **en riskkartering** som sedan utnyttjas i affärsverksamheten. Redan nu sker detta i viss utsträckning.

Handels Centralförbunds säkerhetskommitté planerar ett säkerhetsmärkningsprogram som skall täcka hela handeln. En affär som vid en inspektion konstateras har ordnat sin affärsverksamhet, sina personalfrågor och sina fastigheter på ett i relation till verksamhetsförhållandena ändamålsenligt sätt får en säkerhetsmärkning. Projektet bygger på samarbete med försäkringsbolagen

och polisen.

Gemensamt kunnande

Kunnandet i brottsförebyggande frågor borde delas av alla. Vissa företag har lagt ner betydande summor på att göra upp säkerhetsplaner och på att förebygga brott. De har tillgång till en sakkunskap på hög nivå om brottsförebyggande förfaranden. Å andra sidan kan mindre företag känna till billiga men bra brottsförebyggande rutiner. Denna samlade kunskap borde så långt som möjligt spridas till hela näringslivet. Det skulle t.o.m. medföra ekonomiska fördelar om affärerna exempelvis kunde utnyttja sådana metoder att förhindra snatteri som i andra butiker har visat sig vara effektiva. Snatteri, rån och bedrägeri är exempel på brott riktade mot företag om vilka det finns rikligt med erfarenheter och förebyggande förfaranden. Det har dessutom visat sig att det går att minska denna typ av brott.

Hela personalen med på noterna

Hela personalen borde vara engagerad i säkerhetstänkandet. Personalen borde få utbildning t.ex. i hur den skall förfara vid misstanke om snatteri eller bedrägeriförsök vid användning av bank- och kreditkort och om hur våldsamma kunder skall hanteras. Våld som riktas mot personalen i serviceyrken utgör ett säkerhetsproblem. För att komma till rätta med detta problem och ordna eftervården i samband med våldssituationer behövs det dels lagstiftningsåtgärder, åtgärder från arbetarskyddsmyndigheternas sida och avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna, dels specifika lösningar för vissa branscher eller vissa arbetsplatser.

Det lokala samarbetet mellan myndigheter och näringsliv

Det lokala brottsförebyggande samarbetet mellan näringslivet och myndigheterna borde intensifieras. Samarbetet ger besparingar i skyddskostnaderna och det blir också lättare att koordinera verksamheten. Erfarenheterna av lokalt samarbete är goda. På vissa orter har handelsmännen i samarbete med polisen och försäkringsbolagen bedrivit brottsförebyggande verksamhet där man genom information och tekniska åtgärder har försökt skydda köpcentra, varuhus och affärer mot rån, stölder, snatteri och ofog. Näringslivets

samarbete med andra lokala intressegrupper borde därför intensifieras. Övervakningen av köpcentra och andra för näringslivet intressanta områden kan även främjas genom samarbete mellan polisen och bevakningsföretagen.

Näringslivet bör ta sin del av ansvaret för att stads- och närmiljön blir trivsammare och attraktivare. I USA har man på vissa orter utvecklat system där företag som en ”pris” för vissa privilegier tar ansvar för ordningen, säkerheten och trivseln i sin närmiljö. Utomlands finns andra exempel på att den lokala affärsverksamheten har gått in för att finansiera preventiva program för unga riskgrupper, eftersom de anser att de har direkt eller indirekt nytta av verksamhet som främjar den lokala säkerheten.

Service har en brottsförebyggande verkan

Var och en som arbetar i ett serviceyrke är en potentiell brottsförebyggare. Butiksbiträdet, servitören, kioskägaren på järnvägsstationen, taxichauffören etc. sköter inte bara sitt servicejobb utan som en viktig del av detta arbete håller han eller hon ett öga på omgivningen. Det har kunnat påvisas att t.o.m. tidpunkten för när lokaler städas är en faktor som har betydelse för brott och ordningsstörningar. Utvecklingen inom näringslivet har, bl.a. som ett resultat av beskattningen och andra offentliga åtgärder, minskat den personliga servicen. **Näringslivet och det allmänna bör se det som sin gemensamma uppgift att se till att de som arbetar i serviceyrken har möjligheter att utföra det ovan beskrivna viktiga brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet.**

Följande näringsgrenar har ett särskilt intresse av brottsförebyggande arbete:

5.1 Säkerhetsbranschen

- # Genom reglering av säkerhetsbranschen kan företagsverksamheten bättre än för närvarande främja det brottsförebyggande arbetet och sammanjämkas allt bättre med polisens verksamhet

De snabbast växande näringsgrenarna

Privata bevakningsföretag sköter på många sätt skyddet av egendom och personer. Väktare och ordningsmän har en viktig roll när det gäller att motverka

brott och öka säkerheten. Efterfrågan på säkerhetsservice har ökat kraftigt under de senaste åren. En hel del av säkerhetsservicen är av den typen att användaren står för kostnaderna. Tillverkning och marknadsföring av olika slags skyddsanordningar är en av de snabbast växande branscherna.

Koordinering av företagens och det allmännas verksamhet

Det är synnerligen viktigt för det brottsförebyggande arbetet att det allmännas åtgärder samordnas med den expanderande verksamheten inom säkerhetsbranschen.

Reglering av säkerhetsbranschen

Regleringen av säkerhetsbranschen är knapphändig och splittrad. Detta har lett till att det inom branschen har förekommit företagare som inte har motsvarat de krav som ställs på dem som erbjuder säkerhetstjänster. Bristen på reglering och på interna normer i branschen kan leda till att det finns företagare som marknadsför sina tjänster och skyddsanordningar på ett sätt som ökar otryggheten. Bristen på reglering kan även leda till konflikter mellan säkerhetsbranschen och polisens verksamhet. **Säkerhetsbranschen bör vara noggrannare reglerad.** Vid inrikesministeriet håller man på att revidera lagstiftningen på basis av ett kommittébetänkande från 1998 och utlåtandena om det. Avsikten är att i det sammanhanget bl.a. revidera lagstiftningen om bevakningsföretag, skapa ett officiellt system för godkännande av säkerhetsanordningar samt grunda en särskild delegation med uppgift att utveckla branschpraxis.

5.2 Försäkringsverksamheten

- # Försäkringsbranschen deltar på många sätt i det brottsförebyggande arbetet
- # Försäkringssystemen bör utvecklas så att de främjar ändamålsenliga skydds- och andra preventiva åtgärder

Försäkringsbranschen med i det förebyggande arbetet

Nästan alla former av brottslighet berör på ett eller annat sätt försäkringsbranschen. Olika försäkringssystem betalar ersättningar till brottsoffer och målsägande. Ungefär tre av fyra hushåll har en hemförsäkring, som ersätter många brottsrelaterade skador.

I Finland **deltar försäkringsbranschen på många sätt i det brottsförebyggande arbetet.** De skyddsanvisningar som ingår i försäkringsvillkoren förutsätter vissa brottsförebyggande åtgärder och försäkringsbolagen uppmuntrar kunderna att vidta brottsförebyggande åtgärder t.ex. genom att utlova nedsatta försäkringspremier. Försäkringsbolagen sprider också information och ger sina kunder råd om hur de skall skydda sig mot brottslighet. De genomför också tester av skyddsanordningar. Försäkringsbolagen har deltagit i de flesta landsomfattande och lokala brottsförebyggande projekten.

Försäkringsvillkorens roll

Det har varit ett problem att ett ”täckande” försäkringspaket i vissa fall har lett till slarv med skötseln av egendomen. Försäkringssystemen och förfarandena kan ge tillfällen till försäkringsbedrägerier. Å andra sidan har försäkringsbolagen satsat på att förebygga och avslöja försäkringsbedrägerier. Försäkringssystemen borde utvecklas så att bonus och försäkringsvillkor utnyttjas för att uppmuntra försäkringstagarna att skydda sig bättre mot brottslighet.

6 KYRKAN OCH MEDBORGAR- ORGANISATIONERNA

6.1 Kyrkan

- # Kyrkan har många uppgifter att fylla i det brottsförebyggande arbetet och den har utvecklat verksamhetsformer som kompletterar myndigheternas verksamhet
- # Församlingarna kan vara en viktig samarbetspartner särskilt på det lokala planet

Religionens betydelse vid förebyggandet av brott är välkänd. **Kyrkan spelar en viktig roll, speciellt som en deltagare i den samhälleliga värdediskussionen.** På grund av sitt breda medlemsunderlag har kyrkan också en etisk fostraruppgift.

Finlands evangelisk-lutherska kyrka, till vilken fyra av fem finländare hör, är en viktig påverkare i samhället. Dess mångsidiga verksamhet är av betydelse också för det brottsförebyggande arbetet.

Kyrkan har inom ramen för diakonin och sin sociala verksamhet utvecklat flera former av **kriminalvårdsarbete**, exempelvis själavård i fängelserna och stöd till frigivna fångar. Kyrkan driver projekt **för att motverka marginalisering**, ett omfattande **ungdomsarbete** och specialungdomsarbete som riktar sig till problemungdomar. Kyrkan arbetar också med **familjer och har familjerådgivning**. Dessutom har församlingarna verksamheter för äldre, vilket är av stor betydelse för att upprätthålla en känsla av trygghet bland dem.

Särskilt i det lokala brottsförebyggande arbetet kan församlingarna vara en viktig samarbetspartner.

6.2 Medborgarorganisationerna

- # Många organisationer deltar i det brottsförebyggande arbetet
- # Organisationsverksamheten kan på många sätt ha en brottsförebyggande verkan
- # Medborgarorganisationernas roll vid förebyggandet av brottslighet bör betonas utgående från partnerskapstanken och detta kan främjas genom att organisationerna skapar kontakter med varandra för att genomföra gemensamma projekt
- # Särskilt då det gäller att förebygga kriminalitet bland ungdomen är det skäl att understyrka hur viktigt det är att ungdomar ansluter sig till

samhälleliga organisationer

- # Idrottens fostrande roll bör betonas och beaktas vid fördelningen av det offentliga stödet

Partnerskap

Medborgarnas aktivitet tar sig uttryck i organiserat föreningsarbete, vars betydelse kan komma att bli allt större i framtiden. Majoriteten av finländska ungdomar tillhör någon organisation men intresset för att påverka genom det politiska systemet har minskat kraftigt bland ungdomarna. Organisationsarbetet uppfattas i allt högre grad som ett komplement till det allmännas verksamhet utgående från **partnerskapstanken**.

Olika sätt att påverka

Organisationerna kan ha en brottsförebyggande roll särskilt om följande är för handen:

- ! organisationerna har **program med ett direkt brottsförebyggande syfte**, t.ex. att stödja ungdomar som löper risk att marginaliseras, att sprida upplysning om droger, att ordna kampanjer mot brottslighet och att organisera frivilliga för brottsförebyggande medborgarverksamhet,
- ! organisationerna engagerar personer som löper risk att bli kriminella eller begå brott och **erbjuder en kanal för socialisering eller ett lagligt sätt för dessa personer att utnyttja sin tid**,
- ! organisationerna erbjuder dem som vill en **möjlighet att delta och påverka**. Ibland kan detta vara den viktigaste kanalen för ungdomar att delta i skötseln av gemensamma angelägenheter.

Det är i allmänhet fråga om olika typer av organisationer, även om det är möjligt att samtidigt utnyttja flera av de påverkningsmekanismer som nämns ovan.

Många organisationer arbetar med program som uttryckligen syftar till att motverka brottslighet. De har tillgång till frivillig arbetskraft. Som exempel på verksamhetsformer kan nämnas patrullerande ”föräldrar på stan”, brottsofferjour och mansgrupper mot våld i parförhållanden och annat mot kvinnor riktat våld. Vidare kan nämnas förebyggande av ungdomsbrottslighet, som organisationerna förverkligar bl.a. genom att ordna program för ungdomar i riskgrupper.

Av alla organisationer är **idrottsorganisationerna** de klart populäraste bland ungdomarna. Vissa populära idrottsgrenar appellerar dessutom särskilt till problempojkar som löper risk att marginaliseras, varför denna verksamhet bör anses ha en klar betydelse för den sociala anpassningen. Både möjligheterna att utnyttja idrottslokaler och idrottsföreningarnas verksamhet har emellertid i allt större utsträckning sin utgångspunkt i tävlingsidrott och kommersialismen har i många fall undanträngt idrottens ideella betydelse. **Det är önskvärt att idrottens fostrande betydelse understryks i idrottsföreningarnas verksamhet och det är skäl att överväga på vilket sätt denna aspekt kan beaktas vid utdelningen av offentligt stöd (t.ex. tipsmedel).**

Andra organisationer som i hög grad berör ungdomen är student- och skolungdomsorganisationerna, klubbar i skolor och läroinrättningar, församlingarnas verksamhet och scoutrörelsen. Många ungdomsorganisationer stöder ungdomens integrering i samhället.

Boendeföreningarna ger medborgarna möjligheter att påverka och handla i frågor som gäller boendemiljön. En motsvarande roll spelar i detta avseende även **organisationerna för invandrare och etniska minoriteter.**

Samarbetet mellan organisationer

Organisationsverksamhetens betydelse för det brottsförebyggande arbetet skulle öka om **organisationerna skulle samarbeta på det lokala planet** för att genomföra vissa projekt. De kunde också tillsammans utgöra en part i utvecklingen av allmänna stadsstrategier. Så har redan skett på en del orter. Vissa landsomfattande brottsförebyggande projekt genomförs i samarbete mellan flera organisationer.

6.3 ”Offerorganisationer” och frivilligarbetet för brottsoffer

- # Den personliga hjälpen till brottsoffer kan på ett naturligt sätt basera sig på medborgarverksamhet och frivilligarbete
- # Finansieringen av åtminstone skyddshemmen borde vara permanent

Det finns flera organisationer som har till uppgift att stödja brottsoffer eller nära anhöriga till brottsoffer. Organisationerna har inriktat sig på att förhindra våld mot kvinnor, stöda mobbningsoffer och deras föräldrar, narkotikamissbrukande barns och ungdomars föräldrar samt på brottsofferjour.

Offerorganisationerna kan dels vara kriminalpolitiska påtryckningsorganisationer, dels erbjuda konkret hjälp. Båda uppgifterna är mycket viktiga. Det är viktigt att ge brottsoffers berättelser allmän spridning. Vid sidan av att ge konkret hjälp, t.ex. juridisk rådgivning, kan offerorganisationerna minska offrens ångest och skuld känslor.

Dessa organisationer har kommit till på medborgarnas eget initiativ. Medborgarverksamhet och **frivilligarbete är en naturlig bas för denna typ av verksamhet.** Många verksamheter som startas av medborgarna på deras eget initiativ behöver fortlöpande offentligt stöd. Från början av 1999 har det stöd som **brottsofferjouren** får från Penningautomatföreningen blivit permanent, men åtminstone **skyddshemmen** skulle behöva en stabilare finansiell bas för sin verksamhet.

7 MEDBORGARNAS BROTTSFÖREBYGGANDE AKTIVITETER

- # Tryggheten är i sista hand beroende av ett fungerande medborgarsamhälle, som bör förstärkas inom olika politiska sektorer
- # Upprätthållandet och främjandet av tryggheten förutsätter medborgaraktivitet och gemensamt ansvar
- # Gränsen mellan det allmännas uppgifter och medborgarverksamheten måste vara klar då medborgarna uppmanas att delta i det brottsförebyggande arbetet

Växelverkan ger trygghet

En av statens grundläggande uppgifter är att värna om samhällets inre trygghet. I detta arbete måste staten emellertid få stöd av medborgarsamhället. En hållbar inre trygghet är inte möjlig om inte rättsordningen och de myndigheters verksamhet som svarar för dess upprätthållande uppfattas som legitima. De skall alltså vara väl förankrade hos befolkningen. **Tryggheten är i sista hand alltid beroende av medborgarsamhället.**

Barnets trygghet är beroende av familjerelationerna och närmiljön. På samma sätt är vuxna människors trygghet beroende av människorelationer. Vi känner oss inte säkra utomhus om vi upplever varje främling vi möter som ett hot. **Trygghet kan inte skapas genom att medborgarna skyddar sig mot andra, isolerar sig och förskansar sig utan det behövs en växelverkan där människor bryr sig om varandra och vid behov, i hotfulla situationer hjälper varandra**, också dem de inte känner personligen.

Det sätts ofta likhetstecken mellan stadsliv och likgiltighet. Ett flagrant exempel är att ett brott inträffar mitt på ljusan dag och att de förbipasserande struntar i offrets rop på hjälp. Lyckligtvis verkar det som om man i Finland fortfarande är beredd att komma till undsättning och att människor är beredda att åtminstone tillkalla hjälp.

Trygga tillsammans

I dagens läge är det redan av ekonomiska skäl nödvändigt att få stöd från den s.k. tredje sektorn vid upprätthållandet och främjandet av välfärden. Samverkan mellan den offentliga och den tredje sektorn höjer också välfärdens kvalitet, eftersom **medborgarnas egen insats för främjandet av välfärden och det**

gemensamma ansvaret ökar genom medborgar- och frivilligverksamhet. Detta är särskilt viktigt när man försöker påverka sociala problem i livsmiljöer för vilka det inte ens i teorin går att skapa offentlig service. Till denna kategori hör t.ex. många frågor som berör tryggheten i boendemiljön, där växelverkan mellan olika befolkningsgrupper är avgörande. Det samma gäller sådana former av hjälp och stöd där det viktigaste elementet är den personliga kontakten. Det kan också vara fråga om verksamhetsformer som uttryckligen har en brottsförebyggande innebörd, såsom stöd till ungdomar i riskgrupper eller hjälp till brottsoffer.

Medborgaraktivitet för utveckling av en trygg närmiljö

Det går inte att räkna upp alla de former av frivilligt arbete som medborgarna deltar i för att förebygga brottslighet och utveckla en trygg och trivsamt miljö eller för att hjälpa och stödja problemungdomar, brottsoffer eller missbrukare. Det är inte möjligt att ens göra en summarisk uppskattning av den totala mängden arbete eller av dess värde i pengar.

Medborgaraktivitet lämpar sig allra bäst vid förebyggande av sådan brottslighet som människor konfronteras med i sin dagliga livsmiljö. **Medborgaraktivitetens betydelse är särskilt uppenbar i sådana verksamhetsformer som tar sikte på att utveckla tryggheten och trivselt i närmiljön.** Dess betydelse är också påtaglig när det gäller att hjälpa brottsoffer. Det har emellertid konstaterats att medborgaropinionen, medborgarorganisationernas påtryckning, konsumenternas köpbojkotter osv. också kan vara viktiga mekanismer när det gäller ekonomiska brott som riktar sig mot regleringen av det ekonomiska livet.

Klar gräns mellan det allmänna och medborgarverksamheten

I detta avsnitt dryftas på vilket sätt **medborgaraktivitet kan utnyttjas och främjas i det brottsförebyggande arbetet samtidigt som gränsen mellan det allmänna och medborgarverksamheten förblir klar.**

7.1 Medborgarnas rättigheter och skyldigheter med anledning av brott

- # Det är skäl att öka informationen om innehållet i medborgarnas rättigheter och skyldigheter med anledning av brott, med beaktande även av principer och praxis för anmälan av brott
- # Vittnenas ställning bör förbättras samtidigt som skyldigheten att uppträda som vittne understryks
- # Medborgarhjälp till polisen skall basera sig på polisens begäran och verksamheten skall ledas av polisen

Medborgarna bör känna till sina rättigheter och skyldigheter och hur de skall förfara

Medborgarna har både rättigheter och skyldigheter med anledning av brott. Bestämmelserna om dessa är inte så väl kända.

Vissa skyldigheter följer direkt av lagen, t.ex. skyldigheten att anmäla grova brott, att hjälpa den som är i livsfara samt skyldigheten att vittna. Vissa skyldigheter har en moralisk grund på samma sätt som skyldigheten att rösta i val. Det är alltså fråga om önskvärda förfaranden. Rättigheterna innefattar t.ex. medborgarnas rätt att ostraffat göra vissa saker, t.ex. envars rätt att gripa en misstänkt gärningsman. En rättighet behöver inte innefatta en rekommendation om ett visst förfarande, men den kan göra det. Vid nödvärn är det t.ex. fråga om försvar mot ett orättmätigt angrepp. Enligt den gällande lagen är nödvärnsrätten omfattande, men det rekommenderade förfarandet i nödvärnssituationer är ändå att medborgarna alltid när det är möjligt förlitar sig på myndigheternas hjälp.

Det finns behov av **effektiv upplysning om innehållet i dessa rättigheter och skyldigheter** både i samband med rättsfostran i skolorna och särskilt för sådana yrkesgrupper i vilkas arbete rättigheterna och skyldigheterna ofta aktualiseras. Ännu viktigare är det med **upplysning om önskvärda förfaranden**. Det är t.ex. viktigt att människor inte utnyttjar sina lagliga rättigheter på ett sätt som äventyrar deras egen säkerhet.

För att betona vikten av att **medborgarna fullgör sin skyldighet att vittna** borde justitieministeriet se till att vittnesarvodena justeras och dessutom vidta andra nödvändiga åtgärder för att förbättra vittnenas ställning. I den nya offentlighetslagen har vittnesskyddet förbättras.

Rekommendationer som gäller brottsanmälningar

En uttrycklig **anmälningsskyldighet gäller endast vissa grova brott.**

Bland medborgarna råder sannolikt osäkerhet om i vilken utsträckning det är önskvärt att brott anmäls, såvida inte polisen uttryckligen har uppmanat någon att göra en brottsanmälan. En allmän uppmaning att anmäla alla uppdagade brott skulle i dagens läge vara orealistisk. Å andra sidan är frågan om brottsanmälningar fundamental för det brottsförebyggande arbetet, som utgår från det existerande straffrättsliga systemet. Det är fråga om huruvida gärningsmannen kan förvänta sig att ett ögonvittne reagerar på ett brott. Det skulle vara viktigt att slå fast vissa **principer för när och hur det är önskvärt att brott anmäls. Principerna borde göras kända för allmänheten.**

Till polisens hjälp på polisens villkor

Det finns en risk för att det vid sidan av polisverksamheten utvecklas en organiserad medborgaraktivitet som stöder sig på bestämmelserna om nödtillstånd, nödvärn och rätten att gripa och som tar sikte på att skydda egendom och gripa brottslingar. **En medborgaraktivitet som i vissa situationer kan vara till stor hjälp för polisen, skall utgå från polisens begäran och dessutom ledas av polisen.**

7.2 Föräldrarnas fostraransvar

- # Föräldrarna uppmuntras att ta sitt ansvar som fostrare och uppmuntras i den fostrarroll som är naturlig för dem
- # Fostrings- och familjerådgivningstjänsterna bör vara tillräckliga och tillgängliga för alla
- # I beslutsfattandet skall avseende fästas vid att föräldrarna har möjlighet att tillbringa mera tid med sina barn
- # Pojkar bör ges flera goda manliga förebilder

Barnens rätt till en trygg uppväxtmiljö

Vuxna har en viktig brottsförebyggande roll som föräldrar och fostrare. Det har tvistats om vilka uppfostringsmetoder som är bäst. Det förefaller ändå som om val av metod, t.ex. ett tolerant och kamratligt förhållande eller en sträng

hemdisciplin, inte skulle ha någon relevans för barnets eventuella kriminella bana. Om föräldrarna däremot **försummar sitt fostraransvar eller är inkonsekventa kan följderna vara allvarliga.**

Det viktigaste är uppenbarligen att **föräldrarna väljer det fostringsätt som faller sig naturligast för dem själva.** I detta avseende finns det stora individuella avvikelser både bland föräldrar och barn. Föräldrarna måste emellertid axla sitt fostraransvar och inte t.ex. skjuta över det på barnen.

Till stöd för föräldrarna erbjuder bl.a. **kommunerna fostrings- och familjerådgivningstjänster och församlingarna och vissa organisationer olika former av hjälp.** Fostringsfrågor behandlas också allmänt i skolorna vid föräldramöten och föräldrakvarter. Situationen kan sammanfattas så att det finns tjänster men de är inte lika tillgängliga för alla. Dessutom når de inte alltid de föräldrar som bäst skulle behöva dem. Vid social- och hälsovårdsministeriet utreds frågor som anknyter till familjefostran.

Tid tillsammans

I genomsnitt tillbringar föräldrar och barn numera alltför litet tid tillsammans, också i familjer där föräldrarna deltar i barnens hobbyn. Det finns inget enkelt och entydigt sätt att **öka föräldrars och barns tid tillsammans.** Frågan borde beaktas i alla tänkbara sammanhang, i allt från ett bättre samordnande av skolornas och arbetslivets ledigheter till fritidsservice för familjer och utvecklande av hobbyn som föräldrar och barn kan dela. Det är också viktigt att upprätthålla och utveckla en intern familjekultur, t.ex. gemensamma middagar. På 11 arbetsplatser av olika typ utreds för tillfället som ett projekt inom ramen för Europeiska socialfonden möjligheterna att samordna familjelivet och arbetslivet.

Manliga förebilder

Vid social- och hälsovårdsministeriet har med stöd av jämställdhetsprogrammet tillsatts en kommission med uppgift att utreda pappors ställning. Särskilt i ensamförsörjarfamiljer saknar pojkar ofta **vuxna manliga förebilder**, som skulle delta i deras fritidsintressen och därmed i deras fostran och som vid behov också kunde fungera som sådana stödpersoner som avses i barnskyddslagen. Vissa organisationer har organiserad verksamhet kring denna fråga men det skulle behövas betydligt många fler frivilliga.

7.3 Egna skyddsåtgärder

- # Det effektivaste sättet att minska brottsligheten är att ordna med ett ändamålsenligt skydd
- # En databas för allmänheten med rekommenderade skyddsmetoder sammanställs. Databasen skall vara fri från kommersiella och yrkesgruppsbaserade intressen

Ordentliga lås och goda grannar

Var och en kan i stor utsträckning själv bidra till det brottsförebyggande arbetet genom att på eget initiativ skydda sig mot brott. I vårt moderna samhälle, där de flesta omkring oss är främlingar, är det nödvändigt att vara förberedd på att bli föremål för ett brott. Detta var inte så viktigt förr då man enbart träffade på bekanta och pålitliga personer och då parterna hade ett gemensamt intresse av att upprätthålla ett ömsesidigt förtroende.

Att skydda sig mot brott är emellertid inte det samma som att bygga upp murar mot andra, vilket försämrar livskvaliteten, begränsar umgänget och indirekt t.o.m. kan öka brottsligheten. **Då man bygger upp sitt privata skydd är det skäl att vid sidan av brottsavvärjandet även beakta dess betydelse för känslan av trygghet.** Uttrycket ”ordentliga lås och goda grannar” beskriver den omständigheten att det inte bara är fråga om tekniskt skydd utan att skyddet också skall omfatta växelverkan mellan människor.

Databas över rekommenderade skyddsåtgärder

Det finns många sätt att skydda sig mot brott och det bör även beaktas att olika brottstyper förutsätter olika slag av skydd. Alla känner till säkerhetslås för dörrar och cyklar, att plånboken inte skall läggas i bakfickan, att man kan bli av med sin handväska under rusningstid och att man inte skall lämna sina värdeföremål i en parkerad bil. Man vet att en berusad person är lättprovocerad och de flesta verkar känna till vilka stadsdelar som är så farliga att det ibland är skäl att undvika dem. Polisen och försäkringsbolagen står till tjänst med detaljerade anvisningar och de sist nämnda kan t.o.m. uppställa vissa minimikrav på skydd som en förutsättning för utbetalning av försäkringsersättning.

En stor del av brotten skulle inte ske om det vore litet svårare att begå dem. **Ett ändamålsenligt skydd skulle kunna sänka brottsligheten betydligt.** Alla metoder fungerar emellertid inte på önskvärt sätt. Ibland har problemet med skyddskampanjer varit att resultatet när det gäller att minska brotten varit anspråkslöst, medan i stället otryggheten har ökat som en biprodukt av kampanjen. Samma fara finns även när det gäller medborgarverksamheten.

Det vore önskvärt att berörda myndigheter och t.ex. försäkringsbolagen i samarbete gjorde upp en **databas, som ger mångsidiga råd för hur man kan skydda sig mot brottslighet. Databasen skall vara fri från kommersiella och yrkesgruppsbaserade intressen.** Genom Internet kan dessa uppgifter spridas till stora befolkningsgrupper.

7.4 Verksamhetsmöjligheter i bostadsområden

- # Invånarna ges bättre möjligheter att delta i utvecklingen av boendemiljöns trygghet och trivsel
- # Det allmänna skall emellertid se till att invånaraktiviteten inte leder till diskriminering och sådan social ensidighet som ökar brottsligheten

Det är viktigt att **få med invånarna i verksamhet som främjar boendemiljöns trygghet och trivsel**, särskilt när det gäller brottslighet och den otrygghet brottsligheten medför på bostadsområden. Det är i stor utsträckning fråga om samma typ av verksamhet som när man tar medborgarinitiativ och deltar i annat arbete som utvecklar boendemiljön.

Oberoende av de problem som alltid dyker upp vid utvecklandet av närdemokratiska förfaranden är det viktigt att invånarnas och särskilt ungdomarnas möjligheter att påverka närmiljön förbättras. Denna fråga utreds inom ramen för inrikesministeriets närmiljöprojekt. **Reella påverkningsmöjligheter gör att människor är beredda att förbinda sig och ta gemensamt ansvar.**

Invånaraktivitet kan emellertid ibland ta sig sådana uttryck att man inom homogena bostadsområden börjar diskriminera alla slags avvikelser och företeelser som upplevs som problem och motar bort människor från området. Detta leder till en social ensidighet som ökar brottsligheten. Det är därför viktigt att **invånarverksamheten i princip tar avstånd från uteslutning som ett sätt att lösa problem, och att det allmänna hindrar att verksamheten får en sådan inriktning.**

Avsikten med den ovan nämnda närpolisverksamheten är också att tillgodose invånarnas trygghetsförväntningar.

7.5 Brottsförebyggande metoder som bygger på medborgaraktivitet

- # I anknytning till närpolisverksamheten organiseras grannhjälp som en del av ett brottsförebyggande och trygghetsfrämjande system
- # Andra rekommendabla verksamhetsformer är bl.a. förlikningsverksamhet, stödpersoner inom ramen för barnskyddet, föräldrar på stan och nattcaféer som drivs genom frivilligarbete

Grannhjälp snarare än grannkontroll

I många länder har polisen organiserat grannkontroll eller **grannhjälp** som en särskild brottsförebyggande verksamhet. I de nordiska länderna har man särskilt betonat växelverkan mellan invånarna och ömsesidig hjälp. I denna verksamhet förbinder sig invånarna till sådana säkerhetsfrämjande åtgärder som t.ex. att hålla ett öga på grannens bostad och ordna så att den ser bebodd ut när grannarna är borta. På de områden där det förekommer organiserad grannkontroll utnyttjar man också polisens expertråd för hur man skyddar sig mot brottslighet. Grannhjälpen syns i gatubilden genom dekalering eller ”trafikmärken” som polisen beviljar.

Också i Finland är det skäl att i anknytning till närpolisverksamheten eller också utanför den på områden där det finns intresse för sådan medborgarverksamhet **organisera denna brottsförebyggande och trygghetsfrämjande verksamhet med beaktande av allmänt godtagna principer, verksamhetsformer, informationsmaterial och dekalering.**

Talkoarbete

Andra lämpliga verksamhetsformer för medborgarverksamhet är den **förlikningsverksamhet** som vi redan har en viss erfarenhet av, det stödpersonssystem som avses i barnskyddslagen samt **föräldrar på stan och nattcaféer**. Flere kommuner saknar ett förlikningssystem och det vore också annars önskvärt att verksamheten koordinerades och fick landsomfattande stöd.

Syftet med ”föräldrar på stan”-projekten (på många orter känt under namnet Nattspring) är att få föräldrar att vistas i centrum under veckoslutsnätter. Genom sin närvaro förväntas de ha en lugnande inverkan på ungdomarna. Nattcaféerna är ett system som drivs genom frivilliga insatser även om det kan vara städernas ungdomsväsenden, vissa organisationer eller församlingarna som driver verksamheten. Avsikten är att erbjuda ungdomar som vistas på gatorna nattetid ett inbjudande och övervakat alternativ, vilket kan stävja ordningsstörningar och brottslighet. Nattcaféerna kan likaså vara förenade med fostrande mål, t.ex. att lära ungdomarna hur man löser konflikter utan att tillgripa våld. Det har även ordnats nattkorgboll, där man inte bara spelar boll utan även fostrar ungdomarna till tolerans.

Dessa verksamhetsformer är exempel på medborgaraktivitet i talkoanda. Verksamhetsformerna har dessutom sedan en längre tid utgjort en särskild form av det brottsförebyggande arbetet.

8 SAMARBETE OCH ARBETSFÖRDELNING

- # Detta principprogram medför inga förändringar i myndigheternas uppgifter eller ansvar. Det ändrar inte heller arbetsfördelningen mellan stat och kommun eller förhållandena mellan den offentliga och den privata sektorn

I detta program har upprepade gånger konstaterats att **det brottsförebyggande arbetet förutsätter samarbete. Detta gäller både relationerna mellan ministerierna och underlydande myndigheter och mellan stat och kommun, den offentliga sektorn och näringslivet, kyrkan, medborgarorganisationerna och aktiva medborgare samt samarbete mellan dessa aktörer.**

Samarbetet skall grunda sig på kompanjonskap där samarbetsparterna arbetar på jämlik basis från sina egna utgångspunkter. **Detta program syftar inte på något sätt till att ändra myndigheternas uppgifter och ansvar, arbetsfördelningen mellan stat och kommun eller uppgiftsfördelningen mellan den offentliga respektive privata sektorn.**

Principprogrammets utgångspunkt är att brottslighet endast kan åtgärdas genom **multiprofessionellt samarbete.**

Det brottsförebyggande perspektiv som programmet vill betona innebär emellertid att samarbetsparterna förväntas uppfatta sina möjligheter att bedriva ett brottsförebyggande arbete på ett sätt som går ut över de egentliga tjänsteåliggandena eller de yrkesförpliktelserna. Sålunda är t.ex. parkeringsövervakarna och kollektivtrafikens kontrollanter ”myndigheter till fots”, som kan handha en vidare övervakning av den miljö som de ändå rör sig i.

9 BROTTLIGHETENS PRIS OCH FINANSIERINGEN AV DET FÖREBYGGANDE ARBETET

- # Programmet är avsett att vara ett sparprogram: genom att utnyttja till buds stående resurser effektivare kan de kostnader som brottsligheten orsakar reduceras. Detta gäller särskilt kostnader som skulle föräledas av att man underlåter att tillvarata de möjligheter till förebyggande arbete som finns
- # Det bör utredas hur kostnaderna för det brottsförebyggande arbetet kan fördelas på ett rättvist sätt

Kostnader på tiotals miljarder – förlusterna delvis omöjliga att mäta i pengar

En viktig del av det brottsförebyggande arbetet utgörs av strävan att **förhindra de skador och kostnader samt det lidande brottsligheten medför för enskilda människor och för samhället**. Det är omöjligt att uppskatta hur stora dessa är i sin helhet. Skadorna är av olika art beroende på vilken typ av brott det är fråga om. Som exempel kan nämnas att enbart de brott som riktas mot bilar uppgår till nästan en halv miljard mark per år. Det går inte att mäta i pengar hur mycket rädsla för brott försämrar livskvaliteten.

Syftet med det brottsförebyggande arbetet är också att **reducera de kostnader som samhället åsamkas genom att upprätthålla det straffrättsliga systemet**. Det är bl.a. fråga om kostnader för brottsundersökning, rättegångar och straffverkställighet. Byggnadskostnaderna för en enda fängplats är för närvarande ca en miljon mark.

Brottsförebyggande investeringar är lönsamma

Det lönar sig att investera i brottsförebyggande arbete. Investeringen måste emellertid ställas i relation till de kostnader brottsligheten medför. En sådan jämförelse brukar i allmänhet visa att det är ekonomiskt fördelaktigt att investera i brottsförebyggande åtgärder.

Effektivare resursanvändning

Samhället investerar **betydande summor i brottsförebyggande åtgärder** om man räknar ihop de offentliga och privata investeringarna. Det brottsförebyggande arbetet behöver inte innebära att totalbeloppet av investeringar ökar, utan att **resurserna utnyttjas effektivare**. Detta kan ske bl.a. genom att sakkunskap och samarbete tillmäts en större betydelse.

Största delen av de åtgärder som nämns i detta program och som kostar stora summor är sådana att de skulle genomföras också av andra än brottsförebyggande orsaker. Deras brottsförebyggande betydelse är endast en tilläggsmotivering. Finansieringen av t.ex. förortsreformens åtgärdsprogram utgår från förortsreformens behov.

I detta program ingår ett stort antal förslag som inte medför några som helst extra kostnader eller endast små kostnader. Ett bättre samarbete förväntas framförallt medföra en effektivare resursanvändning för genomförandet av sådana uppgifter som det redan nu har beslutats om.

I takt med att programmet konkretiseras är det möjligt att göra en noggrannare beräkning av de olika åtgärdernas kostnadseffekter. Det är i hög grad fråga om att man genom skäliga tilläggsinvesteringar i det brottsförebyggande arbetet kan uppnå kostnadsbesparingar i framtiden. I utländska kalkyler har man t.ex. kommit fram till att beaktandet av brottsförebyggande synpunkter vid planeringen av bostadsområden ökar byggnadskostnaderna med några procent men minskar underhållskostnaderna på området och ger t.o.m. betydande ekonomiska besparingar i form av minskad brottslighet och ökad säkerhet.

Beslut om tidtabellen för och finansieringen av principprogrammet måste fattas separat.

Kostnadsfördelningen skall utredas i samarbete

Avsikten är att genom den typ av samarbete som betonas i programmet få till stånd en rättvisare kostnadsfördelning. Staten skall därför delta också i kommunernas brottsförebyggande arbete och t.ex. eftervården av frigivna fångar förutsätter att staten bär det huvudsakliga kostnadsansvaret. De åtgärder som föreslås i programmet **förutsätter samarbete för utredning av ett rättvist och skäligt kostnadsansvar.**

Principprogrammet – ett sparprogram

Av ovan nämnda skäl saknar programmet detaljerade kalkyler över vad det kostar att förverkliga. Programmet är avsett att vara ett **sparprogram**. Syftet med de åtgärder som föreslås är framförallt att genom en ändamålsenligare resursanvändning undvika sådana kostnader som brottsligheten i detta nu medför och särskilt sådana framtida kostnader som skulle uppkomma på grund av försummelse att ta till vara de brottsförebyggande möjligheterna.

10 GENOMFÖRANDET

- # Inom statsförvaltningen effektivteras det brottsförebyggande samarbetet och ministerierna samt dessas underlydande ämbetsverk skall verka på ett sätt som främjar programmets mål samt förverkliga de föreslagna åtgärderna
- # Olika gruppers långsiktiga åtaganden och vilja att konkret delta i det brottsförebyggande arbetet främjas genom att principprogrammet sprids liksom också de tankegångar och brottsförebyggande metoder som presenteras i programmet. Dessutom ordnas seminarier på olika håll i landet för olika yrkesgrupper
- # Överenskommelser görs med vederbörande ansvariga om förverkligande av de åtgärder som föreslås i programmet
- # Delegationen för brottsförebyggande ges i uppdrag att främja och följa programmets genomförande och att delta i planeringen av föreslagna projekt och försök samt att utveckla brottsförebyggande databaser och informationen
- # Delegationen för brottsförebyggande ses över vad gäller organisation och uppgifter och anvisas de resurser som genomförandet av programmet förutsätter

Satsning på brottsförebyggande arbete

Programmet förutsätter att man inom statsförvaltningen effektiviserar planeringen av det brottsförebyggande arbetet och intensifierar samarbetet samt att ministerierna och de underlydande ämbetsverken för egen del vidtar åtgärder för att främja programmets mål och förverkliga de åtgärder som nämns i programmet. Förutom detta program skall dessutom **specialprogram för olika brottslighetsproblem uppgöras och genomföras.**

Genomförandet av detta program förutsätter ett **omfattande nationellt åtagande när det gäller programmets målsättningar samt olika intressegruppers beredskap** att delta i de verksamhetsformer som föreslås. Därför bör

- ! **programmet och dess tankegångar samt de brottsförebyggande metoder som presenteras göras kända,**
- ! **överenskommelser görs med de ansvariga om förverkligandet av de åtgärder och försök som föreslås i programmet** samt beslut fattas om tidtabellen för förverkligandet och om finansieringen, och

! statligt stöd ordnas för lokala brottsförebyggande projekt.

Anlitande av sakkunskap

I programmet presenteras en del metoder för att förebygga brott. Det finns ett otal metoder vars effektivitet har påvisats genom undersökningar och ännu flera "lovande" metoder, dvs. sådana för vars verkningar det inte finns några säkra vetenskapliga bevis men som förefaller att vara resultatgivande. Å andra sidan finns det en hel del allmänt utnyttjade metoder som vid en vetenskaplig utvärdering har visat sig vara ineffektiva. Det finns dessutom allt mer kunskap om olika metoders relativa effektivitet. Kunskapen om det brottsförebyggande arbetet ökar hela tiden. Att behärska området har blivit en fråga för experter. **Det är viktigt att planeringen av brottsförebyggande arbete sker utgående från forskningsresultat.**

Särskilt **det lokala brottsförebyggande arbetet förutsätter att kommunerna och lokala organisationer kan erbjudas sakkunskap om framgångsrika metoder och effektiva förfaranden när det gäller att åtgärda brottslighet och otrygghet.**

De flesta industrialiserade länder har särskilda organ som arbetar med brottsförebyggande. Internationella rekommendationer och det allt livligare internationella samarbetet inom området förutsätter ett sådant organ. Det är viktigt att Finland utnyttjar andra länders erfarenheter och sätt att gripa sig an problemen med brottslighet, eftersom de ofta har konfronterats med problemen redan tidigare. Särskilt viktigt är det nordiska samarbetet och numera även det brottsförebyggande samarbetet inom EU.

Delegationen skall främja programmet och följa förverkligandet

Delegationen för brottsförebyggande, som arbetar i anslutning till justitieministeriet, är ett statligt planerings-, sakkunnig- och samarbetsorgan. I delegationen finns representanter för de viktigaste brottsförebyggande myndigheterna, kommunsektorn, handeln och försäkringssektorn samt för forskningen. Delegationen skall ha till uppgift att **främja och följa genomförandet av programmet.** Den bör se till att programmet och de tankar som framförs i det samt de beskrivna brottsförebyggande metoderna blir kända bl.a. genom att ge ut publikationer och ordna seminarier. Den skall främja förverkligandet av sådana åtgärder som föreslås i programmet, bl.a. genom att erbjuda expertis för lokala projekt och genom att delta i utvecklandet av föreslagna försök och databaser samt genom att förbättra informationen. Den

förväntas också följa alla projekt och de resultat som har uppnåtts.

För detta ändamål måste delegationens organisatoriska ställning utvecklas, dess uppgifter preciseras och dess resurser i behövlig utsträckning ökas.

Brottsförebyggandet är en fortgående process

Det är omöjligt att i ett slag eliminera eller ens i avgörande grad minska brottsligheten i hela landet. En minskning av brottsligheten förutsätter ett långsiktigt arbete. Avsikten med detta program är att starta en **process, som resulterar i att Finland i framtiden är ett tryggare land med allt mindre brottslighet.**